

SZAMMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat * 2020. május * II. évfolyam 5. szám

Életútmutató

Különös életútmutató ez a május. Csak most mérleget: mennyiben több, és mennyiben kevesebb, mint az eddigiek? Azaz mérlegelném, ha tudnám, hogy mi a több és mi a kevesebb a teljesség és a semmi közötti skálán. Mennyiben több vagy kevesebb a valóság és a sokszor elferdített virtualitás?

Az emberek nem arra törekednek, hogy meggyőződjenek a valóságról — a kifakadó rügyekről, a tavaszi virágok illatának a sokféleségéről, az élővilág újraébredéséről és az élet megújulásáról stb. —, hanem egyetértenek azzal, amit a mások által irányított online világban megkapnak. Talán ez az oka annak, hogy igyekeznek megkérdőjelezni a múltat. Eddig szinte szabályszerű volt, hogy a múltban létrejött értékekre, a múlt tapasztalataira kell építeni, hogy legyen meg a folytonosság a múlt és a jövő között. Ma már az is kérdés: van-e szüksége az embernek életútmutatóra, vagy csak az „éppen most” számít? Az, ami éppen most történik.

A május nem más, mint egy tavaszi ünnepsorozat. Májusban van az egyik legszebb ünnepünk: az anyák napja. Az anyaszerepről, az anyai

vállalásról és küldetésről nagyon sok mindent el lehet mondani, meg is teszik ezt sokan jó vagy rossz megközelítésből. Engem most egy dolog foglalkoztat ezzel kapcsolatosan: milyen fontos szerepük van az anyáknak a múlt és a jövő összekapcsolásában, a folytonosság biztosításában?

Minden közösségnek, minden népnek megvan a saját tanítása, amit a saját kincsének tekint. Ezt a kincset addig képes egy közösség, egy nép megtartani, megőrizni, amíg a közösség tagjai jól végzik a dolgukat — hangoztatták ezt a nagy gondolkodók évszázadokon át. A tanítások minősége, annak eredménye határozza meg a közösség életét. Mára ez is megváltozott. Egyre többen hiszik, hogy az egyén sikere, boldogsága a lényeg. Pedig az eddigi tapasztalatok azt igazolják, hogy az egyén csak akkor tudja megvalósítani önmagát, ha egy jó közösségnek a tagja. Erre tanították meg — erre kellett megtanítaniuk — gyerekeiket az anyák.

Az idei május, az idei anyák napja annak a hatását kelti, hogy az anyaszerep is megváltozott, de anyai biztos, hogy átalakulóban van.

A múlt és a jövő korszakában nem az tapasztalható, hogy egy értékátadási folyamat van, amikor az anyák igyekeznek átadni gyerekeiknek a nagymamáktól örökölt kincseket. Sokszor ennek nem az az oka, hogy az anyák nem vállalják az értékátadó feladatot, hanem az, hogy ezekkel az értékekkel már ők maguk sem rendelkeznek. Ezekről az értékekről már akkor lemondtak, amikor nekik kellett volna átvenniük azokat. Lehetne vigasztalódnni azzal, hogy minden kornak megvannak a maga értékei. Így a jelenkornak is. A mai értékek egy olyan történelmi korszakban jönnek létre, amikor nem a hagyományok képezik az alapot, hanem éppen a hagyományok összességének birtokában lévő, az összes eddig felhalmozódott tudományok felhasználásával létrehozott eszközök. Lényegében nem az ősökről az utódokra szálló folyamat szakad meg, hanem olyan lehetőségek adódnak, amelyek vonzóbbak nem csupán a fiatalok, hanem az idősebbek számára is. Lehet vitatkozni ezek hasznos és káros következményeiről, de kizárni őket nem lehet.

Mit tehetnek az anyák azért, hogy úgy neveljék a gyerekeiket, hogy azok a múltat és a jövőt összekötő kapocsként éljenek? Ahány ember, annyi válasz. És mind elfogadható. Ami nem baj addig, amíg közös a cél. Amíg más és más módon akarják az emberek elérni ugyanazt.

Elek György

Anyák-napi gondolatok

*„Látod-e, édesanyám, rólad nem szól dalom egy sem:
nincstelen ehhez a szó, és túl gazdag a szív.”
(Eduard Mörike)*

Valahogy azonosultam Mörike német költő szavaival, amikor felkérést kaptam arra, hogy a Szamos májusi számába anyák napi gondolatokat írjak. Annyiszor szóltunk már az ANYÁRÓL, annyi mindent elmondtunk már ezzel kapcsolatban. De nem ezért bizonyul kicsinynek és elégtelennek a kifejező eszköztárunk. Nem azért nehéz anyák napi érzelmeket kifejezni, ha köszönteni akarjuk az édesanyákat, mert már amit lehetett, elmondtunk, hanem éppen azért, mert vannak életünkben olyan érzelmek, amelyeket nehéz kifejezni szavakkal, nehéz megfesteni ecsettel, vagy nehéz egy szál virágba, egy kedves ajándéka sűríteni. Különösen igaz ez, ha az ember nem csak a saját édesanyjára gondol, hanem maga is édesanya. Ilyentájt mindig eszembe jut az áldott állapot adta csodás érzés. Az, ahogyan a testemből való test bennem növekszik, és együtt nő vele a vágy az anyaság megtapasztalására. Ahogyan minden mozgással jelzi, hogy ő is az ÉLET részese. És a kíváncsiság, hogy milyen lesz, amikor meglátom, és amikor majd ANYÁNAK szólít. Vagy eszembe jut az ebben rejlt megdöbbentetés a Teremtő részéről, mert a gyermek a legszebb ajándék. És eszembe jut, hogy minden bizonnyal ezt érezte az én anyám és az ő anyja is. Mert az anyaság öröklődik. A teremtett világ első édesanyja óta. De mi az, amit öröklünk és átadunk? Én, mint ma élő édesanya vajon ugyanazt adom át, amit 100 évvel ezelőtt a dédanyám a nagymamának? Mennyire változtak az anyák a világgal együtt? Ha változott, akkor mi változott és milyen irányba? Igaz-e, hogy az anyai érzés örök, ezért változ-

hatatlan? Nem céloz az anyaság történetét kutatni, vagy megválaszolni a kérdést, hogy van-e az anyaságnak egyáltalán története. De foglalkoztat az, hogy mit örökítünk át mi anyák a saját gyermekeinknek abból, amit mi is úgy kaptunk, mit lehet átörökíteni és mit nem. Ez eléggé komplex kérdés, talán egy tanulmányt is megérne, de én csak saját érzéseimre és gondolataimra hagyatkozom most. Egy anya mindig a legjobb tudása szerint neveli a gyermekét. És minden anya a legjobbat kívánja adni a gyermekének. Ezt soha senkinek nem szabad kétségbe vonnia. Az más kérdés, hogy egy adott helyzetben kinek mi a legjobb. De amit én is átvettem, amit mindannyian átveszünk az Anyától, az éppen ez: a legjobbat és a legtöbbet adni gyermekünknek, ami tőlünk telik. És innentől kezdve nagyon intimé válik ez az egész. Mert mindenkinek tudnia kell, mi telik tőle. És ezt adjuk tovább, mi anyák. Ez nem más, mint az ŐSI tudás. Életet adni a legősibb dolog a világon. Aki érti ezt, az tudja, hogy nem lehet másképp ítélni anyaként, mint úgy, hogy a legjobbat és a legtöbbet adni. Ez az egyetlen dolog, ami segít áthidalni a generációs problémákat, segít túllendülni a „bezzeg a mi időnk”-ön. Ez több, mint megtanítani a gyermeknek, hogy mi a szeretet. Ez több, mint jó embernek nevelni a gyermeket. Mert fölötté ott áll a teremtői szeretet, az élet megteremtésének szeretete és misztériuma. Ennek a mai világban különös jelentősége van. Ma sokszor keményen megdolgozunk azért, hogy szeressenek, hiszen ma feltételhez kötött minden, még azok a dolgok is, amelyek ingyen vannak. De épp ezért van

az Anya, aki a legtöbbet adja, akár itt él még a földön, akár megboldogult egy szebb és jobb világban (de különösen akkor), és megmutatja, hogy soha nem kell tennem semmit a szeretetért, soha nincs olyan, hogy ki kell érdemelnem. Nem csodás ezt érezni és tudni? Nem csodás ezzel együtt élni? Nem ad-e ez nekünk, gyermekeknek és anyáknak békét és erőt? Mindenkor... Ünnepeink hát, anyák és gyermekek, édesek és mostohák, mert mindannyian ezt kaptuk és ezt adjuk tovább, ezt tanultuk, ezt tanítjuk. Vállaljuk fel ennek felelősségét...

Pakulár Bú Julianna

Ami szép az nehéz, szoktuk mondani. Valóban, az anyaság is ilyen, de ezért oly csodálatos. Csak az tudja igazán, hogy mennyire így van, akinek megadatott a teremtés részesévé lenni, életet adni, ami bár nem egy könnyű feladat, de ha visszagondolunk az első ölelésre, a gyermeki kézre amely először átölelt, tovaszáll egy pillanatra minden nehézség, és marad a „jutalom”, ami mindent felülmúl. Azért egy pillanatra, mert csak ezután kezdődnek egy anya számára az igazi megpróbáltatások. Képes lesz-e megtanítani gyermekének, mit jelent igazán szeretni, gyöngéden lenni, bízni, biztonságot nyújtani akkor is, mikor minden bizonytalan? Minden bizonnyal igen, hiszen az anyai szeretet soha el nem fogy, erős marad örökkön-örökké, és olyan mérhetetlen is, mint amikor életet adott gyermekének.

Egy édesanya felelőssége óriási, hiszen ő mutatja meg gyermekének, hogy milyen is valójában a világ, hogyan kell benne méltóságteljes életet élni, hogyan kell megküzdeni a problémákkal és hogy milyen fontos is önállónak lenni.

Egyszerű emberek gyermeke vagyok, akik nagyon sokat dolgoztak azért, hogy nekem könnyebb legyen. Ha rossz jegyet kaptam az iskolában, nem dorgáltak meg, csak annyit mondtak: „Lányom, ki hogy veti ágyát, úgy alussza álmát... Ha tanulsz, magadnak tanulsz...”. Soha nem segítettek a tanulásban, és az úgy volt jó. Ezt az egészséges életlátást örökre magamévá tettem és anyaként továbbadtam gyermekemnek, aki igencsak jól boldogul ebben a zavaros világban, mert idejében megtanult önállóan gondolkodni és élni.

Egy édesanya valódi hivatása az is, hogy a házból otthont teremt, amely otthon a gyermek számára a családot, a biztonságot, a szeretetet, hűséget, a boldog gyermekkort jelenti. E téren, azt gondolom, nem vagyok egyedüli anya, aki sokat töpreng azon, hogy vajon hol rontottuk el? Miért nincs meg gyermekeinkben az az önfeledt ragaszkodás az otthon iránt?

Anyának lenni ajándék!

Az én időmben összeszorul szívvel hagytam el csak egy rövid időre is a szülői házat, a mai fiataloknak ez nem jelent komolyabb gondot, mondván, hogy már más világban élünk. Sajnos egyre gyakrabban hallani: a gyermekeink már

nem jönnek vissza.

Az anyák napja azonban nem erről szól. Csupán szembe akartam állítani a mai kor lélektelen világát az anyaság valóságos csodájával, amely szép, de nehéz, ám e nehézség felemelő, mindenért kárpótló.

S szép az anyák napi köszöntő, amely szívből és őszinte szeretettel szól annak, aki csalódást nem okozva, szeretetében megkérdőjelezhetetlenül, mindenk fölé helyezve a gyermek érdekét, lelki nyugalmát, s garantálva — olykor lemondással és önmehtagadással is — a szeretetben, családban való biztonságot, élte meg az anyaság csodáját. Ilyen volt az én édesanyám is. Anyák napja közeledtével, mindig aggodalommal lestem udvarunkon az orgonabokrot, hogy vajon nyitni fog-e elég belőle, hogy hálám jeléül az én édesanyám kapja a legnagyobb csokrot, ami csak létezik.

Hiszem, hogy édesanyám, mint keresztény ember, Mária anyaságának példájára próbálta megélni azt a csodát, ami az anyaság. Mária életében minden benne van, ami az anyaság öröme, lemondását, fájdalmát megjelenítheti. Benne van a szeretet állandósága, a feltétlen odaadás, az isteni parancsok örömmel való megtartása.

Azon vagyok én is, hogy lányommal, mint Isten segedelmével leendő édesanyával, megértessem, hogy az édesanyák olyan kiváltságosok, akikhez fogható áldás nincs ezen a világon, és hogy e kiváltsággal egyszerre megfogalmazhatatlan örömet és boldogságot is kapnak, amikor rád néz, amikor elindul, amikor először megszólít, s amikor megtapasztalhatja, hogy az a kis ember hozzá ragaszkodik, őt szereti!

Most, amikor az édesanyákat ünnepejük, kívánom, hogy életük legyen mindig boldog, szemükben csak örökönnny csorduljon, mert ahogyan Gárdonyi Géza megfogalmazta: „A fának nem fáj, ha letörik a virágát, ő, de az anyai szívet fájdalomtól gyúrta a Teremtő!”

Békéssy Erzsébet

Egyház és művészet

„Az egyházi művészet egyben kulturális gesztus, amely észrevétlenül és következetesen hat ránk, befolyásolja gondolkodásunkat, tudat alatt megnevezi a mi énünket és eltörölhetetlen nyomot hagy benne” — vallja Cristina Sabău-Trifu képzőművész. Az alábbiakban vele beszélgetünk.

— Mennyire szoros a kapcsolat az egyház és a művészet között?

— Az egyház elsődleges feladata az evangélium, az örömhír hirdetése és mindaz a teendő, mely ebből természetszerűen adódik. Ide tartozik a keresztény közösségek ápolása és fejlesztése, hogy általuk hatoljon be a jézusi üzenet az élet minden területére. Ez a magatartás kialakult az évezredek során és hangsúlyt kapott a II. Vatikáni Zsinat után, a huszadik század második felében, amikor a szekularizáció következtében, ellenszerként, az egyház úgy döntött, hogy többet kell foglalkozzon a laikus közösségekkel. Segítő eszközöket használt — a művészet is egy közülük. Az egyház mindig sajátos feladatnak érezte a művészetek ápolását, különösen azokat, melyek liturgikus célt szolgáltak. Ezenkívül a csak „vallásos” művészetet is szorgalmazta. Ez egy tágasabb fogalma a keresztény művészetnek.

Amúgy az évszázadok során kialakult egy szoros kapcsolat egyház és művészet között a liturgikus cselekmény kapcsán, aminek következtében felbecsülhetetlen értékek jöttek létre a templomok kialakulásában és díszítésében, a bibliai történetek ábrázolásában.

Manapság a szekularizált világban, a megváltozott társadalmi és szociológiai kontextusban, amikor az egyház sokkal mostohább körülmények között működik, mondható, hogy válságos időszakon megy keresztül, mely erősen befolyásolja. Nemcsak anyagi szempontból küzd a túlélésért, hanem a papi és szerzetesi hivatások is válságban vannak. Ráadásul a nagy információáradat, a világban zajló gyors változások arra kényszerítik, hogy lépést tartson mindezzel, megfosztva attól a nyugalmi állapottól, mely szükséges, hogy a művészetre figyeljen.

Ilyen körülmények között ritka eset, kivételes, ha valahol igényelnek egy-egy műalkotást. Ez azt is jelenti, hogy a következő papi nemzedékek hiányos nevelést kapnak e téren, és lehet mondani, hogy a művészek is meghátrálnak, hacsak nem éreznek különös készletet e feladatra.

Miközben a művészeti irányzatok és az esztétikai követelmények változtak, sajátos átalakulást élt meg az egyházművészet is. A II. Vatikáni Zsinat liturgikus dokumentumaiban (külön utasítás létezik a művészetek ápolására) az egyház kifejezi, hogy nem tart sajátosnak semmilyen művészeti irányzatot és hogy nyitott a különböző stílusok alkalmazására. Mégis, észlélvén a válság jeleit, 1999-ben Szent II. János Pál pápa lelkes levelet intézett a művészekhez, melyben arra hívta meg őket „hogy kreatív intuícióval hatoljanak be az emberré lett Isten misztériumába és ugyanakkor az ember misztériumába is”. A gondolatokat tovább szorgalmazta XVI. Benedek pápa és a jelenlegi Ferenc pápa is.

— Elmondhatjuk azt, hogy a hit és a kultúra eltávolodott egymástól, vagy a hit és a kultúra együtt halad, csak nem mindenki ismeri fel, mert nem műértő, nem rendelkezik a szükséges ismeretekkel, látásmóddal és érzelmi fejlettséggel?

— Vannak törekvések, melyek igyekeznek elválasztani a hit világát a kultúra eredményeitől, mindent a materialista és szekularizált szemléletre építeni, pedig a kettő szoros kapcsolatban van egymással. Amúgy a kérdésre nem jó, ha elvontan válaszolok, mert mindig a konkrét tények határozzák meg a helyzetet. Egyrészt, amikor olyan egyházi személyek, akik több nemzedéket kulturális igénytelenségben tartanak

és nem szorgalmazzák a minőségi műalkotások létrehozását, elzárkóznak a gondolkodási, művelődési folyamat gyümölcseitől, sőt, a hagyományt sem ápolják kellőképpen, akkor fájdalommal érezhetjük az eltávolodást a hit megnyilvánulásai és a kultúra között. Másrészt létezik szerencsés eset, amikor az egyházi képviselő igényes, felvállalja a kulturális eseményeket, ezáltal gyarapítja közösségének a széles látókörét és rávilágít az isteni dimenzió nagyságára. Ilyenkor, lehet mondani, hogy hit és kultúra együtt halad. A vallásos ember tudatában van annak, hogy a kultúra gyarapítását Isten bízta rá és hogy felelős ezért.

— Szabad-e egy művészeti alkotásról azt mondani, hogy üzeneteket közvetít, küldetések hordozója?

— Sőt, minden művészeti alkotás közvetít valamilyen üzenetet, mely lehet többé-kevésbé meggyőző, erőteljes. A felhasznált művészeti eszközök, bárhol vannak kezelve, nem néma eszközök és az eredmény valamit tükröz.

— Önt mi foglalkoztatja egy mű megalkotásakor? Fontosnak tartja, hogy a műnek legyen üzenete, vagy csak az esztétikai hatás foglalkoztatja?

— Nagyon fontosnak tartom, hogy az alkotás üzenethordozó legyen, bár az a mű is, mely csak esztétikai hatással rendelkezik, kifejez egy hangulatot, mely önmagában is üzenetet jelenthet. Sokkal fontosabb számomra, hogy összhang alakuljon a szándék és az eredmény között, azaz a művészet küldetése minőségi formára találjon.

— Milyen mértékben jár együtt a művészet és a szakralitás? Ugyanazt jelenti, ha a jelenkori művészet vonatkozásában hitről vagy szakralitásról beszélünk?

— Minden művészeti aktus megteremt valamit, ami valamilyen formában halvány képmása lehet a Teremtő alkotói gesztusának. Ilyen értelemben „szentnek” tartom a művészeti aktust, mert szoros, elvont kapcsolatot hoz létre az ihlet és a szakralis dimenzió között.

— A kortárs művészetben belül hogyan lehet szakralis művészetről beszélni? Mitől szakralis egy mű? A kortárs képzőművészetben milyen formában jelenik meg a szakralitás?

— Jeleztem, hogy az alkotási gesztus már önmagában hordoz bizonyos mértékben szakralitást (de inkább átvitt értelemben), és ebből kifolyólag a szakralis művészet fogalmát, mely régebb csak egyházművészetre, liturgikus művészetre vonatkozott egyesek manapság relativizálják, bizonytalanná alakítják. Ma tágasabban értelmezik a szakralis művészetet, ezért tartalomlag kibővül és mondhatnám, hogy felhígul.

A misztikus világ különösképpen vonzza a művészeket, ellenben a szekularizáció következtében nem igazán kedvelik a meghatározott kereteket, idegenkednek a klerikális egyház fogalmától, a hagyományos rendszertől és vallásosságtól. Ennek következtében az, amit

manapság szakralis művészetnek neveznek, egy olyan kategória, mely átugrotta a liturgikus követelményt. Bármit lehet ábrázolni, ami a misztikára utal és mindezt szakralisnak nevezni, ellenben nem minden szakralis mű felel meg a keresztény liturgiának.

— Egyre több kitűnő művész van, aki a nyilvánosság előtt is vállalja vallásosságát, és kifejezi a szándékát, hogy szívesen részt venne ilyen feladatok ellátásában. Mi ennek az oka?

— Az egyházművészet, a transzcendens ábrázolása, egy nemes és komplex feladat, mely vonzó és nagy kihívást jelent. Az örök értékekre utal, mely ellentétben van a sok elhígt, tartalom nélküli alkotással. A köztudatban nehezebb és értékeesebb műfajnak van elkönyvelve. Egyben a profán világ egyre jobban szomjazza a szent dimenzió jelenlétét a lét különböző területein, és az alkotók felismerik azt, hogy miközben a szakralitást keresik, önmagukra találnak, arra a visszhangra, mely lelkük mélyén van.

— Mi az oka annak, hogy bár a mai művészet egy elvonatkoztatott vizuális megjelenítést alkalmaz, a mai befogadók ezzel szemben sokkal inkább a figurális ábrázoláshoz ragaszkodnak? Az egyházi művészetben mennyire van helye az absztrakt ábrázolásnak?

— Jézus is példabeszédekben tanított, de mindig meg kellett ezeket magyaráznia. A figurális ábrázolás érthetőbb mindenki számára, és számolni kell azzal, hogy az egyházművészet a nagy közösségnek szól, ezért befogadhatóvá, érthetővé kell azt tenni. Nem független műfaj, hanem aláveti magát a liturgikus követelményeknek. Egyben a közösséget is lehet és kell állandóan oktatni, nevelni az új alkotások befogadására. Az elvont művészet is megtalálhatja

kényelmesen helyét a modern templomokban, ha a talaj el van készítve, a hívekben van nyitottság és műveltség, nem utolsó sorban, ha elvontsága mellett a mű kifejezi az evangéliumi igazságot.

— Mi az oka annak, hogy az elvonatkoztatott műveket kevésbé értik az emberek? Hogy lehet tájékozódni az elvonatkoztatott művészetben?

— Az oktatás és nevelés az a kulcs, mely nyit ilyen helyzetben. Ezen a téren állandó, megfigyelt munkát kell folytatni megállás nélkül, minden korszakban. Nemcsak tájékozódásra van szükség, hanem hiteles műalkotásokra, minőségi munkákra is!

— Az egyházi művészet milyen mértékben járul hozzá az emberek látásmódjának a megváltoztatásához?

— Az egyházművészetnek fontos szerepe van a liturgia megértésében, az ősi üzenet közlésében a kortárs nyelvezet és kifejezőmód segítségével, az igényesség növelésében. Az egyházi művészet egyben kulturális gesztus, amely észrevétlenül és következetesen hat ránk, befolyásolja gondolkodásunkat, tudat alatt megnevezi a mi énünket és eltörölhetetlen nyomot hagy benne. Az egyházművészet a liturgia jobbkeze, mely megtanít minket hinni, gondolkodni és érezni, megtanít szeretni Istent és embert. Ebből kifolyólag elengedhetetlen, hogy minőségében kiváló legyen, és küzdeni kell ezért!

Elek György

„egyszemélyes a híd s a lépcső, eredj!”

„Visszhangváró
Ember voltál,
mint annyi-,
de annyian.”

Bizonyára nem véletlen, hogy Páskándi Géza (Szatmárhegy 1933. május 18. – Budapest 1995. május 19.) esszéketét halála 25. évfordulója „előestéjén” jelentette meg a Magyar Napló és az Írott Szó Alapítvány.^(*) (Mellékesen, de nem szándéktalanul jegyezzük meg, a reményteli vállalkozás, Ráduszkönyvek eddigi hat kötete sorában – Lászlóffy Aladár, Cseke Péter, Lászlóffy Csaba mellett – a negyedik erdélyi szerző.) Bizonyára az sem véletlen, hogy a kiadó a világméretű „Kulturkampf” korában a sokoldalú szerző gondolkodására, sorsunk fölötti aggodalomra okot adó időben Páskándi Géza esszéire irányítja a figyelmünket. Az esszéje, amely életműve minden szakaszában kedvelt műforma volt. A kötetet bevezető Páskándi-írás, Tudomány-e az esszé?, indító szavai – „megnőtt az esszé ázsiója világszerte” – ma sem veszítették érvényüket; az esszé, gondolatszegény korunkban, napjaink szellemi tájékozódási pontjait, sarokköveit nélkülöző életünkben „a megcsontosodás, az elszürkülés elleni elixír”. Sőt ennél is tovább megy! Az esszé helyét a költészet, a tudomány, a filozófia és a művészet határán keresi és jelöli ki, mondván: „az esszé a legfőbb tudomány”, „hajlékony és készenléti tudomány”, „nem a tények mellőzését, feladását, hanem a tények ráértését, megértését kéri”; „az esszé a regény és a novella különbsége (...) egyben dráma és polémia”; „alkalmazott csodálkozás, alkalmazott kíváncsiság, művészetben alkalmazott tudomány, tudományban alkalmazott művészet”; „az esszé az unalom, a megszokás, az irodauralom, a közöny, a fásultság aranyseprűje”; „az esszé a kiegészítés tudománya”... és mi minden még oly avatott, áldott kézben, amilyen Páskándi Gézáé volt. Később még számtalanszor visszatér, árnyalja, bővíti az esszé jelölte műfaj korántsem lexikonizáló meghatározását: „mi más lenne az esszé (néha), mint a szabad asszociáció beengedése a fogalmi írásba”.

Mielőtt elmerülnék a kezünkben levő kötet gondolatvilágában, tegyünk egy kis kitérőt, lássuk, miként látja, ítéli meg a kortárs, Láng Gusztáv a Páskándi-életmű e fontos szeletét? Legsajátosabb vonásának tartja esszéinek személyességét, amely „a megszenvedett élmények formába öntése mellett magát a megszenvedést örökíti meg”. Esszéinek folyton jelen levő témája, vezéreszméje „a szabadság (...) az értelmezés szabadsága, a szerepvállalás szabadsága, az identitás-örzés szabadsága”. Eretnek gondolat és tett volt ez abban a korban, amely épp „szabadsághiányos” voltával kívánt gátat emelni a gondolat szárnyalása elé! Páskándi Géza áttörte a korlátokat, megteremtette, megalkotta azt a maga személyes világában, kijelölve a maga külön útját, „amit nem a jelen világ kínált, hanem jórészt, öröklött-ségeim...”, mintegy biztatásként állította maga elé: „egyszemélyes a híd s a lépcső, eredj!”

Közelítsünk a kötet felé a kötetet szerkesztő, s az utószót író János Zoltán irodalomtörténetesnek az esszéíró Páskándi Géza értékeléséből merített gondolataival. A szerző az életmű ismeretének magasából irányítja a figyelmet reflektorfényét az író által művelt és kedvelt műformára, annak tartalmi üzeneteire. A számbavétel során megállapítja, hogy esszéírásainak sokoldalúságában kitüntetett helyen áll az anyanyelv, a nemzeti sorskérdések, a szabadságeszmény, a történelmi emlékezet fogalmi körének, szerepének meghatározása, beépítése kora szellemi világába, cselekvéseink erőt, hitet és elszántságot generáló forrásai közé. Összegzése, következtetése messze meghaladja az ajánlások megszokott tartalmát. „A lét magyar nyelvű irodalmi megértése fájdalmasan szegényebb lenne Páskándi Géza esszéi nélkül.” Gondolatai érvényességére, időtálló üzeneteire utalva írja, hogy a belőle felsugárzó szellem fénye „ma is kopások

Tisztelgő sorok
Páskándi Géza
emléke előtt,
halála 25. évfordulóján

és árnyékok nélkül világít a régebbi és újabb művészeti és művészetelméleti törekvések, kísérletek, a valódi új értékek és a kultúra újabb dekorációira pingált divatok halmaza – és romhalmaza – fölött.”

Az előbbiek ismeretében indultunk el mi is, hogy – befogadóként – alámerüljünk a kötet betűtengerébe kódolt, sűrített szellemi univerzum világába, kettős hozam hitében és reményében: a szűkebb pátriánkból származó alkotó jobb megismerése szándékával és azzal, hogy gondolatait a magunk életében cselekvéssé, magatartásmodellé nemesítő indítékként hasznosítsuk, gyümölcsöztessük, kamatoztassuk.

A szerkesztő telitalálata, hogy az első fejezet a fogalomtisztázó írását követően Madách Imre klasszikus értékű tragédiáját elemző/értelmező esszével indít, történelemmel szembesítő alkotással, amely az emberi élet értelmét, „az emberi ráció magára hagyatottságának” tragédiáját állítja elé, oly léthelyzetet teremtve, amelyben az ember „két egyenlő hatalom eszköze: kísérletének tárgya”: A tragédiában „megszületett a nosztalgia, mely a jövőt a múltban keresi: a jövő képét a múlt legszebb képeiből próbálja összerakni”. Páskándi tovább lép: Madáchszándékában meglátja az írói gondolat csíráját: „az ember saját sorsába, fejlődésébe vetett hite” ébresztését, ébren tartását. A példaértékek sorában ott találjuk Mikszáth Kálmánt, továbbá a nagy mesemondót, Benedek Elekét, aki a nagy magyarok életének bemutatásával követendő erkölcsi/etikai magatartásmodellét kívánt állítani kortársai elé. Eszményképet kínál Bartók Béla személyiségének megidézése is, mondván: „a ma szellemi embere számára: a legpéldaadóbb értelmiségi”. A szerep, amit a magyar szellemi életben munkásságával betöltött, nem kockázatmentes: „a zseni már a pusztaság létezésével is kesztyűt dob a középszernek: a lángelme kihívás”. (Ő is az volt!) A Páskándi-alkotta panteonban ott találjuk Déry Tibort, akit stílusművészként aposztrofál. „Stílusában a tündöklés, szeszély, ezüsthomály, sejtelen Krúdy és Tamási tejtestvérvé teszi. Arány, precizitás, adagoló művészet, tehát gazdaságosság Kosztolányi édes öccsévé.” Nem nehéz kikövetkeztetni azt, hogy e fogalmak/minősítések/jellemzések Páskándi írásművészetének jelzőoszlopai is! Következtetése pedig: „az ember a stílus”, amelyben az egyetemes a sajátossal, az egyéni vonásokkal ötvöződik. Érthető, hogy a kortárs magyar irodalomban való tájékozódásában a rokonlelkek vonzzák, „vágy a közeg után, amely átveszi rezgéseimet”. Közéjük tartozónak érzi a felvidéki Tózsér Árpádot, aki „ugyanazt az időtéli és érzékeli, amit én, amit mi”, aki, hozzá hasonló módon, „nem a példák felől közeledik önmagához, hanem önmagából, saját nemzeti múltjából, jelenéből indul a példák iránt”.

Az előbbi fejezet a „kívülről” jövő impulzusokból merít példákat, értékelést, befogadást rögzítő gondolatokat. A következő az alkotó belső világáról, az őt létrehozó/éltető szellemi forrásokból/talajból táplálkozó sorok fogantatásához vezet el. Közülük is az elsők: az anyanyelvről szólóak, amely egyeseknek csak az információ, a kommunikáció eszköze, míg másoknak, az igazaknak „a nyelv »legvégső sajátosa«”, a nemzeti önazonosság, a nemzettudat legfőbb ismerve, megtartó pillére/ismerve. „Ki hát a magyar?” –

RÁDIUSZ
KÖNYVEK

Páskándi

PÁSKÁNDI
GÉZA

•
AZ INTELLEKTUS
MÉLTÓSÁGA

VÁLOGATOTT ESSZÉK

MAGYAR
NAPLO

kérdzik mások, kérdezzük mi is. Páskándi Géza válasza: „Az a magyar (és ki-ki), akinek szellemében, lelkében az anyanyelv vére munkál, s ő általa lélegzik, hallgat és ügyel a testvéri világra.” Hol és miként? Az író szerint: „a nosztalgia földjén”, oly időben és térben, ahol „múlt, jelen és jövő örökös »jogfolytonossága«” biztosít életteret létünkhöz a szülőföld, a család, a nemzet ölelésében; ahol „a »részek« képviselik az »egészet«”; ahol „a hiány tudatosítja az értéket”; ahol „a szülői ház, az udvar, az utca, a környék lesz az egész szülőföld mikro-variánsa, a haza fogalma pedig a szülőföld makro-variánsa”; ahol az otthonából, szülőföldjéből kiszakadt ember „a honvágyból szőtt, honvágyból épített hazát”. Mindebből fakad a fogalom Páskándi-definíciója: „egy még el nem nyert állapot meghódítása vágyképeinkben: nosztalgia”. A fentebb idézett hármas időegység/idősík fényében nosztalgia az is – tesszük mi hozzá –, amit egy vágyott, de megvalósíthatatlan, elérhetetlen világképben képzelünk el. Mi tehát a nosztalgia? Az író pontosít: „testetlen ország (...) a senki földje és mindenkié”. Sok ember második hazája, amely kiemelhet bennünket a hétköznapi sivatárságából, hogy az esszéíró indíttatásából magunk is felépítsünk egy olyan hazát, amelyben valóban jól érezzük magunkat, ahol/amelyben a szép, a jó, az igaz és a szent jelzik a kiteljesedés felé vezető utat. A Dsida Jenő költői világát – melynek elismertetéséért Páskándi Géza is sokat tett – megidéző esszé utal arra, hogy ez lehet egy földrajzi tájegység, lehet egy idilli táj, lehet díszlettáj, amely „kiemeli, s egyben elszigeteli az embert”. Lehet továbbá egy rossz politikai/társadalmi környezet, amely – amint azt a költőnek is meg kellett tapasztalnia/élnie: „ez a társadalom idegen, emberellenes, költészetellenes, nemzet- és nemzetiségellenes”. Legyen bár a körülmény mostoha, az irodalom legjavának, nagy vállalkozások módjára és annak szellemében – navigare necesse est – cselekednie, szólania kell. Páskándi Géza az anyaország testéből kiszakított táj hazák magyar irodalmában látja a szép példáját annak, hogy alkalmatlan időben is szólani kell, felismerni azt, hogy mi is a kisebbségi sorsban születő irodalom feladata, hivatása, küldetése. Három alkotó – a délvidéki Gion Nándor, az erdélyi Szilágyi István, a felvidéki Dobos László – életművében, illetve annak egy-egy alkotásában látja/láttatja, 1977 februárjában, „az epika új, megpezdült és felívelő korszakának legmegbízhatóbb előhírnökei”-t. Műhelyvallomása feleletet ad arra a kérdésre, hogy miért is ír, miért is

kell írni történelmi drámát? Nemcsak azért, mert a múlt ismerete önismereti forrás; nemcsak azért, mert a történelem „hatalmas ihletforrás, vonzóerő”; nemcsak azért, mert „a megtörténtség maga is sugallja: mivel ez már volt – még lehetséges máskor is”. ...Nem illusztrációként, nem perújrafelvételeként, hanem azért, hogy „így volt, és ha lehet, soha ne ismétlődjék (vagy éppen, hogy ismétlődjék)”. Alkotásával „a történelmi dráma írója társszerzővé avatja a históriát, ami egyszermind az emberi természet története is”. Az esszékötet második tömbje egy előadással zárul, amely az eddigieknél is mélyebbre ás, az alkotás legbenső titkaiba vezet el bennünket: az erkölcs/etika és az alkotások viszonyának összetevői labirintusába: a létstiliztika maga alkotta ismeretvilágába. Vizsgálatának kiindulópontja, alkotásfilozófiájának origója: „a Stílus – Isten, mert Isten a legfőbb idézhető, fizikai megfoghatatlanságában is megjegyezhető. Feledni őt csak »pillanatokra« lehet, még ha ezek hosszú évekig tartanak is. Isten éppen az univerzum, az Alkotás memóriájában érhető a legkönnyebben tetten.” Nem állandó, hanem folytonosan változó jelenség: „a szellem történetében a stílusok veltésforgója figyelhető meg”, a „szóművek műalkotás-jellege” jelzi az időt, a kort is, amelyben keletkezett. „...A szavakban sűrítetten ott van a megismerés szokása, a megismerés, mint egyszerű szokás, amelyet hasznos észjárásnak mondanak.”

Páskándi Géza esszéit át-átszövik a személyes élmények, tapasztalások, életrajzi kötődések. Elég egy régi tankönyv, amely a haza fogalma fölötti tűnődésre indítja. „Hazám az önismeret és a testvériség.” „...mi a haza?” – kérdezi. „Mi volt, mivé lehet – holnap? Tudomány, munka, költészet és küzdelem által. Hogy mindenekelőtt a hazát s benne a munkát, a kultúrát és a civilizációt szeressék” – ajánlja a jövő nemzedéknek. Aztán fölmerül benne egy szó – büntudat –, s máris megnyílnak a gondolkodás zsilipei a költői attitűdről, az őt körülvevő világ bűneivel szembeni viszonyulásról. Elég egy könyvműve – Jonathan Swift műve –, hogy elgondolkozzon azon, hogy „a nagyobb társadalmi fejlődés, ugrás nem lehetséges csak kultúrák, szellemiségek elpusztítása árán?” A válasz mély humánusról, erkölcsi feltételrendszerrel tanúskodik: „Egy fejlődés csak abban az esetben erkölcsös, emberies, ha a lehető legnagyobb fejlődést, sőt ugrást is a lehető legkisebb áldozattal érjük el. De mi a »lehető legkisebb« fogalmának norma-körvonala? Mik a »legkisebb áldozat« elvének ismérvei?” Ehhez köthető a történelemszemlélet kérdése. Az, hogy a históriát másképp ítélik meg a győztesek és a legyőzöttek; az, hogy a „hatalmi terrorizmus” magában hordozza a történelemhamisítás szándékát és gyakorlatát: „a hagyomány, a szokás, a hit, a nyelv elpusztítása, a történelmi emlékezet »kiiktatása«, kiirtása, összezavarása azt a célt szolgálja, hogy egy szellemiség meghaljon, hogy a gyermekek saját őseikről ezután csak hazugságokat halljanak.” Elég egy szakmai tanácskozás, amely a sajtóetika kérdéskörét vizsgálja, jelesen azt, hogy mi az, ami megengedhető s mi az, ami elítélendő a mindennapi gyakorlatban. Kulcskérdés a sajtószabadság, aminek „mindenki gondolati, vallási, lelkiismereti szabadsága nélkül nonszensz, semmi értelme nincsen”. Kulcskérdés továbbá a morál, az igazmondás, a szándék tisztasága, a személyi méltóság tisztelete. Intő szava: „... a sok erkölcsstelenség sem lehet ok arra, hogy asszimiláljon bennünket is az immoralitás.” Az elvont gondolatok gyakorlati példák révén válnak még érthetőbbé az olvasó számára. Elég egy kiadói szerkesztői feladat – Lakatos Demeter költői munkásságának vizsgálata, nyomtatásra történő előkészítése –, hogy a költőt a harmincas években fölfedező Dsida Jenő nyomdokaiba lépve, méltassa őt, megérezze és fölhívja a figyelmet azokra a költői értékekre, amelyek lényegében az ő írásaiban, alkotásaiban is jelen vannak: „Elemi ereje a makulátlan líraiság már-már az »önmagáért való nyelv« munkál benne, amely viszont közösség és história terüjét cipeli.” Sőt, ennél is több! „Lakatos költészetete sajátos historikum és sorsszerűség egyáltalán nem közömbös dokumentuma. Az anyanyelv éltető erejének, az anyanyelv hatalmának erős és meditációra készítő fegyverténye. Minden katalán

és baszk költő nyelvében érzi örökös hovartartozását, örzi hovartartozás-tudatát; az anyanyelv, anyakultúra a historikus, a szociális időfolyamban, noha vékony – mégis legtovább víz színén maradó vagy újra és újra felbukkanó – utolsó szalmaszál a meghatározott emberi és költői »én« számára.” Ilyen példázat továbbá a pályatárs, Földes László életútjának líraisággal telített megidézése, aki erkölcsi etalonként élt benne: „Te úgy tudtál tisztán és józanul magyar lenni és maradni, hogy közben nem bántottál, nem gyűlöltél senkit, akinek szelleme, jóhizmene közel jött hozzád, hozzánk.”

A kötet zárófejezete Páskándi Géza számára igen kedves témához tér vissza. A házak nyelve és a nyelvek háza című írása ismételtlen igazolja, hogy szemléletében, művészetében mily kitüntetett hely illeti meg a nyelvet, az anyanyelvet rejtelmeinek kutatását, kincseinek feltárását, értékeinek tudatosítását. Azt a szerepet, amely beszélőjének a legsajátosabb, mással összetevészetetlenebb vonása. Már a cím olvastakor elgondolkoztunk azon, hogy mit is takar, rejt magában a kettős szintagma, nyelvi szószervezet? Az esszéíró is fölteszi magában: „Miként lehet a házat, az épületek rendszerét – falut, várost, települést – ”nyelvének” tekinteni?” A választ is megadja rá: a ház „egy tető alá terel egyént, családokat, kisebb-nagyobb közösségeket. A nyelvről az emberek felismerik egymást (...) Egy nyelvben otthon vagyunk.” A budapesti Műszaki Egyetem építészakara hallgatói előtt tartott előadás az építőművészet és a nyelvfejlődésköztialógfejlődésvonalfelvázolásával jelzi: mindkettő a néplélek legsajátosabb jeleit hordozza magában: stílusa van. A rontás veszélye mindkettő esetében fennáll. A fiataloknak szánt figyelmeztetés: „Csakis változatokban lehetséges szervezés és élet. Csakis az gyönyörködtet minket. (...) Az egyenlősítés terrorja végül is a határokat akarja eltüntetni, de csak azért, hogy ő a legtágasabb határok közt őrizhesse hatalmát.” Ez a megállapítás a nyelvfejlődésre, különösen pedig a kisebbségben lévők anyanyelve esetében válik fontossá. Közös bennük továbbá az is, hogy a ház is, a nyelv is „a kollektív intimitást kifejező fogalom”.

„Egyetlen kérdés gyötör igazából: mégsem ismernek téged.”

Páskándi Gézát élete során mindvégig foglalkoztatta a róla alkotott kép: „Egyetlen kérdés gyötör igazából: mégsem ismernek téged.” De hozzátette: „De hát te ismered-e magadat?” E kettős kérdéskörrel indítja a kötet egyik legbensőbb, személyiségének egyedi körvonalait feltáró írását – Legendád keze nem remeg –, azt a curriculum vitae-t, amelyet egyetlen róla szóló kívánó, őt megismerni, bemutatni kívánó kutató/méltató sem kerülhet meg. A bevezető sorokban akár a visszatekintés összegzéseként írja magáról: „Visszhangváró Ember voltál, mint anyyi, de annyian.” A világra eszmélő ifjúban körvonalazódik az álom: „mindegy, miben válok ki, csak kíváljak, valahogy ezt éreztem, ha nem is fogalmaztam meg magamnak”. Ady Endre vágyát – „hogy látva lássanak” – vizionálta? Ennek a csírája fogant meg a kezdő újságíró soraiban a szatmárnémeti Dolgozó Nép hasábjain, később az Ifjúmunkásban közölt írásaiban? Ez az induló költő verseiben? A novellákban, színművekben? Esszéiben? Megszólalásaiban? Igen: külön-külön is, együtt is az életműben, amely nemzeti szellemi örökségünk örökbecsű értéke. A curriculum – értelmezése szerint – „átrohanás a földi léten”. Néha „iszapfutás”, máskor „felhőkben rohanás”... Azt viszont korán, élete során pedig oly sokszor megtapasztalta, az út lehet napfényes vagy tövises, lehet sima vagy rögös, lehet dicsfénytől vagy rácsoktól övezett... de mindenképp az övé, mely kálvinista hitének alaptétele – a predestináció – szerint tárul fel előtte: „egyszer-mélyes a híd s a lépcső, eredj!” És ment. „...ifjú,

»magányos farkas« voltam, jóllehet nagyon is társasági ember”; „magam ura akartam lenni, mint a gyerek, aki tudja: apja, anyja, üki őse van, de azért mégiscsak ő, és nem lehet senki más”; a maga elé szabott erkölcsi parancs – „hazudni nem szabad” – életének, írásainak mindenkor vállalt vezérfonala maradt. A halála előtti évben írott számvetés nemcsak róla szól: benne és általa a XX. század második fele alkotóira egyaránt jellemző életútja. Záró soraiban rezignáltan jegyzi meg: „NEM VÁLTOZOTT ÉRDEMBEN SEMMI AZ ÁLTAL, HOGY VAGYOK, DE HA NEM LETTEM VOLNA, HIÁNYOZNÉK.” Hiányozna? Joggal mondjuk: hiányzik, hisz oly korán, hatvan-két évesen távozott közülünk, hogy a sok megpróbáltatást elszenvedő élete a budapesti Farkasréti-temetőben örök nyughelyre teljen. Teste ott pihen, de a könyveiben testet öltött lélek hátra hagyott műveiben ma is velünk van, azokban a kötetekben – Az abszurd és az Isten (1995), Méltó túlélés (2001), Mesterek kortárs szemmel (2115)..., a 2013-ban útnak indított Válogatott művei sorozatában –, amelyeket felesége, Páskándiné Sebők Anna minden elismerésre méltó gondnal és következetességgel gondoz és tár a nyilvánosság elé, amelyeket a különböző kiadók – köztük a kolozsvári Polis – helyeznek az olvasók asztalára. Emlékét hűséggel és szeretettel ápolja a szülőföld: a Muzsnay Árpád vezette szatmárnémeti Kölcsey Kör által rendszeresen megrendezett Páskándi-ünnepségek révén, továbbá a Páskándi Alapítvány, a Páskándi Géza Baráti Társaság; ápolják mindazok, akik szívében, emlékezetében, olvasmányaik révén ott él és „munkálkodik”, „hozzájárul” ahhoz, hogy a maguk helyén ők is felelősen éljenek, jobbító, értékgyarapító szándékkal dolgozzanak népükért, nemzetükért.

Máriás József

*A negyedszázaddal ezelőtt elhunyt íróra emlékezünk. Arra, akit a szatmári tájak röpitettek a világba, föl, a magyar szellemi élet, a magyar irodalom égboltjára. Nemcsak a bölcsőhely, melyre mindig büszke volt, melyhez mindig szeretettel ragaszkodott, hanem az első színházi bemutató örömteli eseménye is: 1968 júliusában a Matekovics János által szervezett Ifjúmunkás matiné keretében a szatmári magyar színtársulat művészei (Csirák Csaba szíves közlése alapján) – Ács Alajos, Boér Ferenc, Kocsmáros Jenő, Diószeghy Iván, Török István, Kocsis Antal, Vándor András, Fülöp Ildikó, Kisfalussy Bálint, Krizsovánszky Szidónia, Nagy Iza, Soós Angéla – Cserenyés Gyula rendezésében, Szatmári Ágnes díszleteivel mutatta be Páskándi Géza Nem félünk című alkotását. (Eredeti címe: Külső zajok.) Drámaíró-avató esemény volt, kezdete egy olyan sorozatnak, amely eljuttatta őt a legjobb sorába. A budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum 2003-ban összeállított dokumentumban – Páskándi Géza 30 évet felölelő bemutatott előadásai – ez az esemény nem szerepel, amint az sem, hogy a szatmári Harag György társulat a 2000/2001-es évadban bemutatta a László szent király című színművét. Az adattár áttekintéséből kitűnik, hogy 1968 és 2003 közt Erdélyben a Kérjük a lábat letörölni (Nagyvárad, 1971; Nagyvárad, 1997), Tornyt választok (Kolozsvár, 1973; Sepsiszentgyörgy, 1973) című alkotásait vitték színpadra. Az eb olykor emeli lábát című, a Kritezion kiadta drámakötete 1970-es megjelenését leereagáló soraimban még azt írhattam „Kívánjuk, hogy hőseivel a színpadon találkozzunk újra, lelje meg minden darab a maga színházát, színészeit, rendezőjét – ahogyan azt az író kívánja.” (Szatmári Hírlap, 1971. jan. 24.) E kötet, a benne írt ajánlással – „Jóskának, aki ért engem – szereti és tiszteli barátja, Páskándi Géza” – könyvtáram egyik legbecesebb darabja. Nem sokkal később kényszerű „szünet” következett. A közel húsz éves „kimaradás” a rendszer bűne (az országból eltávozott írók neve és műveinek még az említése is tiltottá vált. (M. J.)

(*)Páskándi Géza: *Az intellektus méltósága Válogatott esszék*, válogatta Páskándiné Sebők Anna, szerkesztette és az utószót írta Jánosi Zoltán, *Magyar Napló* Írott Szó Alapítvány Budapest 2019

Ötven éve volt a szatmári árvíz

Ötven év telt el a szatmári árvíz katasztrófa óta, amikor több helyen átszakadtak a Szamos folyó gátjai, és a víz Szatmárnémeti nagy részét és több falut is elárasztott 1970. május 14-én.

1970. május 1. és 10. között a meteorológiai állomások jelentették, hogy a Nyugati Érchegységben, a Radnai-havasokban, a Keleti-Kárpátokban erőteljes havazás volt — írják az akkori kiadványok. Egyes helyeken a hóréteg vastagsága elérte a 3 métert, május 10. és 13. között pedig szakadatlanul esett az eső. Huszonnégy óra alatt négyzetméterenként 100 liter csapadék hullott le. A csapadék 60–80 százaléka a Szamos és a Túr vízgyűjtő medencéibe jutott. Május 13-án, 17 órakor 510 centiméter volt a Szamos szintje, 24 óra alatt 700 centiméterig terjedő emelkedést jeleztek. Az emberek a végsőkig küzdöttek a megvadult elemekkel, de a pusztítást nem tudták feltartóztatni. A Szatmárnémeti környéki falvak közül először Patóházát, Szatmárudvarit, Batizt érte el az áradat — a legnagyobb pusztítást Udvariban vitte véghez, ahol egyik napról a másikra 770 cm-rel tetőzött az ár, 663 házát mosva el és hat ember életét követelve, majd a Téglagyár felől érkező víz előntötte a várost. Egyes helyeken a víz magassága elérte a 2–3 métert, sebessége pedig 8–10 métert másodpercenként (36 km óránként). Kialudtak a fények, a vállalatok tevékenysége megszakadt. Május 14-ről 15-re virradóra az emberek sötétben harcoltak a vízzel. Egyes szakaszokon 15 kilométerre szélesedve hömpölygött az áradat.

Árvízvédelmi készütséget rendeltek el a Szamoson, a Túron, Tiszabecs és Vásárosnamény között pedig a Tiszán. A Túron Garbolcnál, a Szamoson Csengernél kétóránként leolvasták a vízállást. Két óra leforgása alatt, éjszaka 22 és 24 óra között a Tisza 88, a Túr 168 centimétert áradt. Május 14-én Szatmárnémetinél a Szamos vízállása minden előrejelzést túlszárnyalva reggel 6 órakor elérte a 770-es vízszintet. A vezetőség számba vette a kitelepítés lehetőségét, felmérve a szükséges szállítójármű kapacitást. A gátak erősítésére és magasítására mindenkit mozgósítottak, aki mozgósítható volt. Több mint 30 000 ember védekezett a Szamos romániai szakaszán. Délben a kolozsvári hidrometeorológiai központ előrejelzésében 900 centiméteres vízállást prognosztizált, amelyet a folyó kevesebb mint 10 órán belül várhatóan elérhetett. Ez a szint egy méterrel volt magasabb a legtöbb gátszakasznál és magasabb volt a városban

akkor létező vasúti és közúti hídnál is. Vagyis képtelenség volt a mederben akkora vízmenyiség levezetése. Hamarosan a gátak több helyen is átszakadtak a Szatmárnémeti fölötti szakaszon és a víz két-három méter magas sáros folyamként tartott a város felé, több mint 30 km/h sebességgel. Ekkor a folyó hozama már elérte a 3600 m³/s-ot. A katasztrófa elemi erővel, kivédhetetlenül haladt a város felé.

Május 15-én Szatmárnémetiben folytak a mentési munkálatok, amelyek során mintegy 120 úszójárművet több mint 300 tehergépjárművet 100 traktort és több helikoptert vetettek be. A helikopterek 24 óra alatt több mint 500 embert gyűjtöttek össze háztetőkről, fákról. A mentés végéig több mint 6000 embert menekítettek ki. A Szamos romániai szakaszán kitört áradást a román véderők igyekeztek lokalizációs töltéssel feltartóztatni. A Szatmár megyében bekövetkezett gátszakadásból a Magyarországra áramló és átzúduló hatalmas tömeg a Szamos-Tisza közben órák alatt öntött el több községet. Az utak, vasútvonalak víz alá kerültek; a lakosság túlnyomó részét kételtű járművekkel és helikopterek segítségével kellett menteni.

Okok és történések

1969-ben a hosszú őszi szárazságot november végén és december elején csapadékos gazdag időszak követte. Az időjárás csapadékos maradt december, majd január hónapban is. Januárban két jelentős meleg hullám követte egymást, melyek ismételt áradást váltottak ki. 1970 februárjában a tovább tartó enyhe, csapadékos időjárás a hónap első felében újabb kettős árhullámot indított el, mely ismét feltöltötte a folyómedreket. A hónap második felében lehűlés következett, de a csapadékos időjárás tovább tartott. A vízgyűjtőben jelentős hőtömeg halmozódott fel. A hótakaró vastagsága ez időben is 5–20 cm, a hegyekben 50–95 cm vastag volt. Március első felét kisebb, majd második felét már tekintélyes hóolvadási árhullám jellemezte. Az ismétlődő áradások miatt a medrek nem tudtak kiürülni, az árhullámok mind magasabb kezdeti szintről indultak. Áprilisban nem volt számottevő áradás, de a vízfolyások magas

szintjének állandósulását a változatlanul csapadékos időjárás biztosította. A májusban bekövetkezett rendkívüli esőzések ezek után szükségképpen rendkívüli helyzethez vezettek.

Meghatározó esemény

A Szamos kiöntése Szatmárnémeti újkori történelmének egyik meghatározó tragédiájának számít, a víz pusztítása után ugyanis óriási erőfeszítések árán szinte teljesen újjá kellett építeni a várost. Az áradáshoz valószínűleg a hóolvadás, valamint a rövid idő alatt lehullott nagy mennyiségű csapadék vezetett, mely az átázott földre nem tudott beszivárogni, így addig nem látott mértékben növelte meg a térség folyóinak vízszintjét — volt olyan szakasz, ahol egy nap leforgása alatt 5 méteres szintemelkedést mértek. Bár a kolozsvári hidrometeorológiai intézet jelezte, hogy veszély áll fenn, a lakosságot nem értesítették, így a szatmáriakat készületlenül érte az árhullám. A város fölött délután szakadt át a gát, a víz 15 kilométer szélességben hömpölyögve, 3600 köbméter/másodperces vízhozammal alig két óra alatt elmosta Szatmárnémetit. Bár a kommunista rendszer, szokásához híven, ezt az eseményt nem tudta eltusolni — később egy dokumentumkötet is napvilágot látott Epopee pe Someș (Hősköltemény a Szamoson) címmel —, a mai napig nem tudni pontosan, mekkora károkat okozott, és hány életet követelt az árvíz. A körülmények tisztázatlansága miatt a mai napig különféle elméletek keringenek a katasztrófa okaira vonatkozólag. Hivatalos jelentések szerint Szatmárnémetiben több mint 2200 ház omlott össze, több mint 2600 megrongálódott. A megye további 24 településén is folyt a mentés. A pusztítást nem lehetett megállítani. Az 1970-es árvíz Szatmár megyében (a hivatalos összesítések szerint) 56 ember életét követelte, 125 ezer hektár mezőgazdasági területet öntött el a víz. Az állami mezőgazdasági vállalatok kára 72 millió lej, a mezőgazdasági szövetkezeteké 218 millió lej volt. Az iparnak okozott veszteség 77 millió lej, a lakosság kárát 258 000 009 lejben állapították meg — áll a bekövetkezett katasztrófáról szóló jelentésében.

70-ben árvíz volt

70-ben árvíz volt
Talán az Isten haragudott meg ránk ismét
Talán ez a mi örök szerencsénk
Honnan tudjam?
Indul a Szamos. Tessék? Jól hallottad.
Nem érhet el ide, habár dühe vad.

70-ben árvíz volt...
A dombon át jött a folyó
Rohant felénk fenyegetően
Mit csináljunk? Hova fussunk?
S utána? Otthonunk nincsen.

70-ben árvíz volt!
Papó béna volt. Tolószékes öregember
Segítsd! Gyerünk! Papó! Papó!
Cipelte az öt lány keservesen.
Fiú is volt. Eltörte lábát
Falun laktunk akkor még
Szekérrel vitték a fagyos ridegben
„Segítsen, segítsen” nyújtja fiát az édesanya
Az orvos csak néz: „Halott már”
Majd szemét lesütve otthagyja.

70-ben árvíz volt.
Sátor fejünk felett
Alattunk a nedves föld
Előttünk a romos telek
Valamikor otthont jelölt

70-ben árvíz volt
A romok! A romok! Nem maradhatnak itt
Jönnek, látják, megbüntetik
Fogom a tetemet, mely tyúkom volt
Húzó a bottal magam előtt
Megbotlok és zuhannék,
Megkapaszkodom a mély fölött.

70-ben árvíz volt.
Én nézem a telket évtizedek múltán
Mindig itt játszottunk
Nem is olyan rég.
Tegnap is itt.
Holnap is itt.

70-ben árvíz volt
Mondja nagyanyám, rágyújt
Nézem a barázdákat arcán
Melyek mélyebbek, mint az egykori kút.
„Mama, mama, mesélj még” mondom
De ő hallgat, majd búsan elfordul.

**Polacsek Eszter,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium**

Az élet a körútnál

Van egy játékbolt a körútnál, ahol még az ablakból is cukorrudak és csokigolyók lógnak.

Minden polcon üvegbe zárt, megkristályosodott emlékek ülnek.

A csilingelő zene hallatán, ha behunom a szemem szinte érzem a pattogatott kukorica illatát, a pukkanó lufi kutyákat... most a cirkusban járok.

Kinyitom az első üveget a polcon, ami kéken világít, akár az üvegbe zárt tündérfény. Hintő-

por és plüssjátékok fognak körbe.

Kacaj cseng az üvegfalakon. Csak össze ne törjék...

Kinyitok egy másik üveget. Ez sokkal vékonyabb mint az előző és olyan meleg, mintha valami belülről fűtené. Gyermekeinek szól belőle, játékok zaja csapja meg a fületem. Altatódalok, versek es mondókák. Játéknak érzéd az életet, ott a kezében, a törékeny kis üvegben.

A következő, ami a kezem ügyébe kerül nem is üveg, inkább dobozka. Faragott lótoszvirággal a fedelén. Kicsi kallantyúját félrelökve hallgatom a csengőszót, krétapor illata száll fel belőle. Zengő ábécé, képletek ezrei jelennek meg előttem.

A következő üveg apró üvegcsé, egy celofánívvel fedett. Ezernyi kis minta fut rajta végig és pezseg a tartalma.

Könyvek savanyú, mégis kellemes illata kúszik fel az orromba. Tintától sikamlósak az ujjaim és az izgalom pontosan meg nem határozható illata keveredik fel.

Újabb kis üveget veszek magamhoz, ami vékony akár egy hattyú nyaka, az ujjam se férne bele.

Szárnyverdeséstől hangos és harang hangja

visszhangzik benne. Szerelmes ölelések melege kígyózik körülöttem, s vattacukortól ragacsos csókok másnapi mámore lóg a levegőben.

Egy újabb ékszeres dobozka, nádból készült kis kocka, amit gondosan, kézzel festettek.

Felnyitom a fedelet és buborékok szállnak fel az arcomba, majd egy halk pukkanás után apró vízcseppként csorognak végig az arcomon.

Gyereklábak csattannak a fenyőpadlón és szinte érzem a cukor ízét a nyelvem hegyén.

*A körútnál, a játékbolttal szemben van egy órásüzlet, ahol még az ablakban is kakukkos órák lógnak.

A fogaskerekek kattogása elrepít egy üzembe, ahol futószalagokon jelennek meg a pontosra mért termékek, majd egy függöny mögött tűnnek el. Változatlan, megállíthatatlan folyamat és csak egyre kattog a rozsdás vonat, pöfékelve visz előre, így a táj is összemosódik.

Füstöt pöfékel a pipájából az eladó és az órákkal teli polcra mutat.

Felveszem az első vekkert. Tik-tak.

Fordul a kocka az asztalon és megint a hetes nyer, pedig én már harmadjára fogadtam a nyolcasra.

Kezembe veszem a következő kakukkos órát és várok, amíg a madár megkerüli a hazácskát. A szárnyak suhogása eszembe juttatja, ahogy a percek szárnyra kelnek és felkapják a földről mit sem sejtő áldozatukat.

Újabb karóra kerül hozzám, s a szíj egyre szűkebbé lesz és egyre csak elszorítja a keringésem. A lüktetés emlékeztet a lábdobogásra, amikor rohanunk, céltalanul, célt kutatva, majd félúton feladva. Nem marad időm lazítani a karóráim szíján.

Minden óra egy ütemre kattog, egy hangot játszik. S már tudom, hogy mit jelent, ha a nagy mutató a végére ér: Bezárt a játékbolt.

**Sámi Henrietta Denissza,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium**

Önkéntes gyötredelem

Megőrjít a folytonos fájdalom,
S lelkem mégis önként átadom.
Szivaros levegődben illegek,
Egyre vékonyabb szálon billegek.

Lépek ismét, keringőbe fogtál;
Mézes selyemörvénybe vontál,
Andalító illata nem hat rám.
Elmész. Tudja már minden porcikám.

Holdtalan éj lesz a ma éjszaka,
Hisz elmos titkaid zuhataga;
Menj hát örökre, csak vigyen messze,
Elholt szívem nehogy felébredsz.

Burkomban elveszetten

Te az egy kit nem láthatok,
Mert elnyeltek a lágy habok.
Rabként ülök hát burkomban,
Tévelyegve otthonomban.

Szívem dobban lomhán, alig;
Tán nem bírja ki hajnalig.
Levegő elfogy, kapkodom,
Látomás-e vagy álmodom?

Egy ciános szempár virít,
A tömegeből szörnyen kirítt.
Kezét nyújtja, maszk van arcán,
Véres seb díszleg karján.

Csókkal forrasztanám be azt,
De tilos, így szívem virraszt,
Hiszen burkom véd töretlen,
S én csak bámullak meredten.

Törékeny marionett

Nem olyan mint a többi, olyan más.
Nem repetitív unalomtól fás.

Ugyan, ő miért nem közönséges?
Szerényből, hogy lehet fenséges?

A tarkátlan alakok nem érzik,
Hisz érte hóka szívük nem vérzik.

Pedig páratlan bájos teremtés,
Elméje csupa kínzó merengés.

Viaszkönny ülepszik zöld szemében,
Megkövesedett szív ül keblében.

Csak áll szótalanságba rekedve,
Fájdalmát magában eltemetve.

Így marad ő a tökély árnyéka,
S a megfakult világ játéka.

**Cseres Nicole,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium**

Egy sikeres pályafutás nyomában

„Ahol egy ajtó bezárul, ott mindig egy újabb kinyílik,...”
Beszélgetés a nyugdíjba vonuló Békéssy Erzsébettel.

— Gyors léptekkel közeledik 2020. június 15, egy nap, ami az Ön életében vízválásztónak számít, miért is?

— Valóban, ha Isten is úgy akarja, 38 év kitaró munka után, eljön a nap, amikor életemben egy új időszak veszi majd kezdetét, a jól megérdemelt, mondom én, „aktív pihenés” időszaka, egy olyan időszak, amikor egy újabb ajtó kinyílik és átlépve a küszöbét igyekszem majd nem landolni, hanem újabb kihívást jelentő, ám megvalósítható célokat kitűzni magam elé.

— Évek óta, mi sajtósok is követjük munkáját, főként, amióta vezető beosztásban szorgalmasan és kitaróan, nagyon sok szép eredménnyel, immár 15 éve, egy igen fontos intézmény, a Környezetvédelmi Ügynökség ügyes-bajos dolgait szakszerűen egyengeti. Viszont keveset tudunk szakmai pályafutása indulásáról. Hogy is kezdődött?

— Annyi minden történt az évek során, hogy kedvem lenne papírra vetni, mert bizonyára sokak számára tanulságos lenne. Kezdeném talán az első kilenc évvel, amit az egyetem végeztével a házgyárban töltöttem. Kemény, de szép évek voltak. Nem szerettem az irodai munkát, mindig az emberek társaságát kerestem, közöttük szerettem lenni, velük együtt dolgozni. Így történt, hogy kérésemre, három műszakban, 26 évesen mesterként dolgoztam, nagyrészt férfiakból álló csoport munkáját irányítottam. Már akkor is a csapatmunka híve voltam, együtt, jóban-rosszban haladni a cél felé. Ennek köszönhetően a csapatom, rövid időn belül, a gyár legjobbjának bizonyult. Egyszerű emberek, a zöme vidéki, akiknek sajnos nem adatott meg a továbbtanulás lehetősége, de a könyv mindig ott volt a zsebükben, amit szünetben elövettek és olvastak, akikkel bármiről el lehetett beszélgetni, mászóval, akiket nagyon lehetett szeretni, az emberi mivoltuk miatt. Sokat köszönhetek nekik. Általuk ismertem meg az összefogás fontosságát és az egy szekéren egy irányba elméletét. Aztán az 1990-es évek elején, egyre rosszabbul mentek a dolgok, és a gyár csődbe ment. Akkor jött létre a Környezetvédelmi Ügynökség mint számomra egy újabb kihívás a láthatáron. Az elején nem igazán tudtam mit kezdjek magammal, hiányzott a csapat, a megfogható eredmények iránti küzdelem vágya. Mint ahogyan mondani szokás, minden rosszban van valami jó is, a ciánszenyezés 2001-ben új perspektívát nyitott számomra a pályázatok terén. Egy rövid, de intenzív továbbképzés után, két sikeres pályázatot nyertem, ami által egy újabb csapat látott munkához, hogy felmérje a Szamos folyó vízminőségét a szennyezést követően. Még halakat is telepítettünk. „Evés közben jön meg az étvágy” — tartja a mondás. Ezt éreztem én is, és elkezdtem vadászni a lehetőséget újabb és újabb pályázatok írásának. Így vezettük be 2001-ben elsőként a szelektív hulladékgazdálkodást Szatmárnémetiben és Nagykárolyban, amit ha az akkori önkormányzatok folytattak volna, meggyőződésem, hogy ma már nem itt állnánk. A csapatszellem, a szép eredmények egyre több lendületet adtak, hogy csak így tovább, folytatni kell, mert érdemes. Persze voltak buktatók is, hiszen a kezdeményezéseim nem minden esetben voltak rokonszenvesek a főnökeimnek. Akkor döntöttem úgy, ha lesz rá lehetőség, akkor megpályázom a Szatmár Megyei Környezetvédelmi Ügynökség vezetői tisztségét, ami sikerült is 2005 novemberében.

— Innen már köztudott, hogy az első megvalósítás, amit kezdeményezett, és ami sikeresen megvalósult, az a Zöld Ház volt.

— Igen, a tapasztalat, amit szereztem az évek során a pályázati írás terén, az összetartó csapat, és itt a kollégáimra gondolok, akik végig kitaróan mellettem álltak és támogattak, illetve a fiatalok környezetvédelemre való nevelésének fontossága bátorított fel arra, hogy egy újabb pályázat által, amit felkarolt Szatmárnémeti város önkormányzata is, EU-s finanszírozásból, közös erővel a városi régi közfürdőt felújítsuk, egy műemlék épületet is megmentve ezáltal. Így született meg a környezetvédelmi nevelési központ, aminek a „Zöld Ház” nevet a lakosság adta egy erre a célra szervezett névadó verseny alkalmával. Rövid időn belül megtelt étellel a Zöld Házunk, hiszen úgy az ifjúság, mint a felnőtt korosztály egyre nagyobb igényt tartott és a mai napig is tart a Zöld Házban való különböző rendezvények megtartására, illetve a környezetvédelmi események megünneplésére. Kevesen tudják, hogy e pályázat által, az ukrán határ mentén érzékelőket (szenzorokat) helyeztünk el abból a célból, hogy folyamatosan monitorizálni tudjuk Halmi község levegőminőségét, ami oly sokszor szennyezettség veszélyének van kitéve a vegyi anyagokat szállító és Ukrajnából jövő vagonok, illetve kamionok miatt.

— Mi következett ezután?

— Az impozáns épület elé az egyházak támogatásának köszönhetően, magánszemélyek tégla-jegeinek közadakozásából, Kiss Gedeon, a fák ezredesének mellszobrát valósítottuk meg és helyeztük el az őt megillető helyre. Ez 2010. december 20-án történt, azóta is minden évben ezen a napon megkoszorúzzuk a mellszobrot, legtöbbször a munkatársaimmal, de néhány éve az óvári „Stefania” gyermekotthon lakói is csatlakoznak az eseményhez. Nem véletlenül, hiszen minden évben karácsony közeledtével együtt díszítjük a Zöld Ház ökofenyőjét. A Zöld Ház által elértük azt, hogy a fiatalok minél több elméleti tudásra tegyenek szert környezet- és természetvédelmi téren, és gyakorolják a csapatszellemmel való munkát is. Azt gondoltam, hogy ezt az

elméleti tudást kamatoztatni kell, és erre leginkább egy ökotábor nyújthatna igazi lehetőséget. És mert hiszem, hogy Isten mindig jól munkálkodik, és az életben semmi sem történik véletlenül. Ekkor keresett meg Ilonczai Zsombor lelkipásztor azzal a kéréssel, hogy közös pályázat révén talán a jövőben sikerül azokat az épületeket, illetve földterületeket, amelyeket az egyház visszakapott, felújítani, és hasznos rendeltetéssel felruházni. Ezek hallatára már lelki szemeimmel láttam is az ökotábor megvalósításának lehetőségét. Köszönet és hála Kovács Sándor esperes úrnak, aki felkarolta az ötletet, szívvél-lélelkel, erős hittal és akarattal vezette kis csapatunk munkáját, hogy együtt, Isten akaratával mihamarabb hozzuk létre a Természet és a Szeretet Otthonát, ami a nagytarnai református templom felújításával és a hozzá tartozó közel két hektár terület beépítésével, sikerült is.

— A szelektív hulladékgyűjtés mindig fontos helyet kapott a munkájában. Bármit kezdeményezett, minden esetben belecsempészte ezt az igen fontos tevékenységet is.

— Köztudott, hogy a hulladékgazdálkodás az egyik legfontosabb környezetvédelmi probléma, aminek a megoldásában az ifjúságnak igen nagy szerepe van. Hogy ez mennyire így van, erre bizonyíték a nagytarnai ökotábor. Ez egy olyan létesítmény, aminek építésében kivették részüket a fiatalok is, hiszen az alapkövet együtt helyeztük el, elültetve a tábor területén 1340 csemetét, aztán pillepalack házakat építettek a szakemberek felügyelete alatt, amihez nemcsak ezresével gyűjtötték a pillepalackokat, de meg is töltötték homokkal, ami nem volt egyszerű dolog. Jókedvvel, vidáman tették a dolgukat, mert látták a fényt az alagút végén, ami azóta is ragyog, hiszen az öt kis pillepalack ház most is büszkén áll a tábor udvarán, várva évről évre az egyre nagyobb számú táborozni vágyó fiatalt.

— A református egyház nagyra értékelte hozzájárulását a Természet és a Szeretet Otthonának a megvalósításához.

— A legnagyobb elismerés a „PRO ECCLESIA” díszoklevél, amit az egyháztól kaptam, a magyar református egyház szolgálatában nyújtott kiemelkedő teljesítményemért. Egy olyan elismerés ez, ami a legdrágább nekem, és ami azóta is arra ösztönöz, hogy kitartóan, céltudatosan dolgozzak tovább, mert a kitarító munka meghozza a gyümölcsét. Erről tanúskodik az Emlékezés és a Megújulás Erdeje is, amit a Reformáció 500. évfordulója alkalmából ugyancsak közadokozásból valósítottunk meg Vetésben, a református templom kertjében. Még most is látom, milyen nagy lelkesedéssel fogadták a kezdeményezést, úgy az esperesi hivatal munkatársai, élen Király Lajos esperes úrral, mint Szatmár megye református keresztény testvérei is, akiket a megye lelkészei vontak be. Nem utolsó sorban Máthé Róbert lelkipásztor, akinek a hozzájárulásával a területet is sikerült kijelölni. Lehetőség nyílt arra, hogy ültessünk egy-egy hársfát gyermekeinknek, vagy akár szüleink, nagyszüleink emlékére, és egy emlékkövet is állítsunk ebből az alkalomból. Örvendetes, hogy szép számban éltek a lehetőséggel, és itt említem meg tisztelettel Csúry István püspök urat, aki ő maga is ültetett fát.

— A duális képzést is próbálta összhangba hozni a környezetvédelemmel. Hogyan?

— Nap mint nap tapasztaljuk gyermekeink törekvését, hogy egyetemi diplomát szerezzenek. Mindez szép és jó, csak hogy szakmunkásokra is szükség van és lesz. A szakiskolák újrateremtése egyre fontosabbá válik. A környezetvédelem terén is vannak olyan szakterületek, amik jó szaktudást igényelnek, például az alternatív energiák létrehozása és felhasználása. Arra gondoltam, hogy talán hasznos lenne a szakiskolák és a gyárak között egy olyan létesítményben gondolkodni, ahol a jövő szakmunkásai modern felszereléssel rendelkező műhelyekben tanulni és gyakorolni tudják a szakmát. Erre a létesítményre a volt „Popular” mozi épülete igencsak jó lenne, gondoltam, hiszen annó is kisiparos otthon volt, és így visszaphatná eredeti rendeltetését. Azon kívül, az itt gyártott termékek kiállítási lehetősége is adott lesz majd, sőt mi több, a régi hagyományos, kihalóban levő szakmák fellendítését is lehetne eszközölni. Akár csak a Zöld Ház ötletét, ezt is felkarolta az önkormányzat, de külön szeretném megemlíteni és megköszönni Hölczli Józsefnek, a Német-Román Gazdasági Egyesület elnökének a támogatását abban, hogy az álom valóra vált. Örülök, hogy a közös munka újra győzedelmeskedett, városunk egy újabb műemlék épületét menekítettük meg a pusztulástól. Mindannyian láthatjuk, hogy a város vezetősége komoly gondot fordít arra, hogy minél hatékonyabban kihasználja az létesítmény adottságait, mindannyiunk örömére.

— Vannak folyamatban lévő pályázatok is?

— Igen, figyelembe véve a mostani körülményeket, sajnos nem sikerül az eredeti terv szerint júniusig befejezni az Udvari község területén elkezdett Öko Turisztikai Övezet megvalósítását, ami minden bizonnyal a megye gyöngyszeme lesz majd. Ez is egy EU-s projekt, ami által népszerűsíteni szeretnénk a Szamos alsó folyását mint Natura 2000 védett területet, mégpedig úgy, hogy a Szamos folyó egyik holtágának rehabilitálása révén egy olyan természeti létesítmény alakul ki, ahol minden érdeklődő megtalálja majd a számításait: lesz ott tavirózsás ültetvény, ke-

rékpárút, kilátók, információs iroda, stégek és nem utolsó sorban a sétahajókázás kedvelői és a kajakozni vágyók számára is nyújt majd lehetőséget a létesítmény.

— A pályázatokon kívül szívügyének számítanak a különböző, immár hagyománynak örvendő rendezvények, amiket Ön kezdeményezett évekként. Mit tudna ezekről mondani?

— A májusi virágkarnevál az egyik olyan rendezvény, amire immár 13 éve, minden évben különös gondot fordítok, egyrészt azért, mert nagyon szereti a szatmári közönség, másrészt pedig azért, mert a zöldövezetek fontosságának népszerűsítését célozza meg, amiknek a megőrzése és bővítése igen fontos. Igyekeztem minden évben valami újat kitalálni, hogy minél érdekesebb legyen és minél több ember vegyen részt, mert csak akkor látványos és nyújt igazi élményt. Hála Istennek, még eddig minden évben a résztvevők száma megközelítette az ezret. Az alternatív szállítási eszközök használata nem kevésbé fontos, ezért évről évre megszerveztük a kerékpártúrát a Szamos-parton, illetve a kajakozást a Szamoson. Erre a rendezvényre is sokan eljöttek, jövőre remélhetően az indulás már Udvariból lesz, az új turisztikai övezetből. A Millió kupak — Millió mosoly egy sikeresnek bizonyult kezdeményezés volt, ami által megynék bekerült a Rekordok Könyvébe, aztán az „Újrahasznosítás Labirintusa” egy másik kihívás, ami megmozgatta a lakosság apraját-nagyját. Az előzőben több mint kétfélmillió kupakból 128 méter hosszú mozaikot raktunk ki, az utóbbiban pedig 528 méter hosszú labirintust építettünk pillepalackból. És még sorolhatnám.... Szeretném kihangsúlyozni, mert számomra nagyon fontos és külön köszönet érte, hogy mindezalatt a 15 év alatt, a hivatal, köztem és a sajtó (média) között egy rendkívül jó kapcsolat alakult ki, ami nem csak hogy megkönnyítette a dolgomat, de nagymértékben hozzájárult az akciók sikeréhez, a közösség objektív tájékoztatása és mozgósítása által. A vágyam az, hogy ezeket a kezdeményezéseket az ügynökség következő vezetője akarja majd folytatni, mert van kivel, van kinek, mert igény van rá, mert szeretik, és mert hasznos mindannyiunk számára.

— Sok szép megvalósítás. Ahogyan Önt ismerem, nem az az ember aki meg tud állni, hogy a semmittevés rabja legyen. Melyek a további álmai?

— Egyről már Ön is tud, hiszen közösen már elkezdtünk dolgozni a 2021-es Szatmári Zöld Kalendárium összeállításán. Ez más, de egy újabb kihívásnak könyvelem el. Szeretném kipróbálni magam ilyen téren is. Gyűjteni a hasznos információkat, hogy egy minél színesebb csokorként, mint újévi ajándék nyújthassuk majd át együtt szerető közösségünknek. Az önkénteskedés is a szívem csücske, nem hiába hoztam létre az Önkéntesek Testületét. Az eddigi 123 önkéntessel, az évek során nagyon sok szép környezetvédelmi akciót szerveztünk. A jövőben szociális téren szeretném hasznossá tenni magam, mint önkéntes, mert szeretem az embereket, szeretek segíteni és tenni azokért, akik nehéz helyzetben vannak. Keresztény ember lévén, van egy régóta dédelgetett álmom, és ha a lelkipásztorok támogatnak, és miért is ne támogatnának, szeretném ha létrehoznánk együtt a „Zöld Bibliát” ami eszközül szolgálna akár vallásórákon is a természet iránti szeretet tanításában. Ötletgazdag embernek ismernek, és ameddig még akadnak a tarsolyomban értékes ötletek, addig szívesen részt veszek majd újabb pályázatok írásában és lebonyolításában, természetesen, ha igény lesz rá. Mint látja, még vannak álmaim és vágyaim. De hogy valóra váljanak, mindenekelőtt arra kérem Istent, amire eddig is mindenkor kértem, hogy adjon egészséget, mert a többi jön magától.

— Mit tudna javasolni a fiatalok számára? Mi a siker titka?

— Azt tapasztaljuk manapság, hogy a fiatalok legtöbbször rosszul választanak hivatást vagy nem találnak munkahelyet abban a szakterületben, amit végeztek, és az eredmény az, hogy egy életen át nem azt csinálják, amit szeretnének. „Segíts magadon, az Isten is megsegít!” — szoktuk mondogatni. Az élettapasztalatomból merítve azt tudom mondani, hogy mindegy, mi a hivatása valakinek, az a fontos, hogy találja meg benne azt a szépséget, amiért azt szeretni lehet, és ha megszereti, akkor egyre jobban értékelni fogja, egyre többet foglalkozik vele, szinte már a függőségig. De ez sem baj, mert ez a függőség a passziójává válik, ami nemcsak neki jó, hanem jó a családjának is, aki támogatja őt, mert látja az elégedettséget az arcán, érzi azt az életkedvet, amiben egyre kevesebb embernek van manapság része, és persze a társadalomnak is jó, mint résztvevő és az eredmények „hasznélvezője”. És ha még mindezek mellett jókedvvel is végzi a munkáját, mosolyogva fejezi ki embertársai iránti szeretetét, akkor adott minden ahhoz, hogy boldog és eredményes ember legyen. Szerintem csak így érdemes!

(Nyugdíjba vonulása alkalmából Békéssy Erzsébetnek azt kívánjuk, hogy tehetségét és képességeit a megérdemelt pihenés mellett a továbbiakban is használja nemes célokra, családjá és a köz érdekében!)

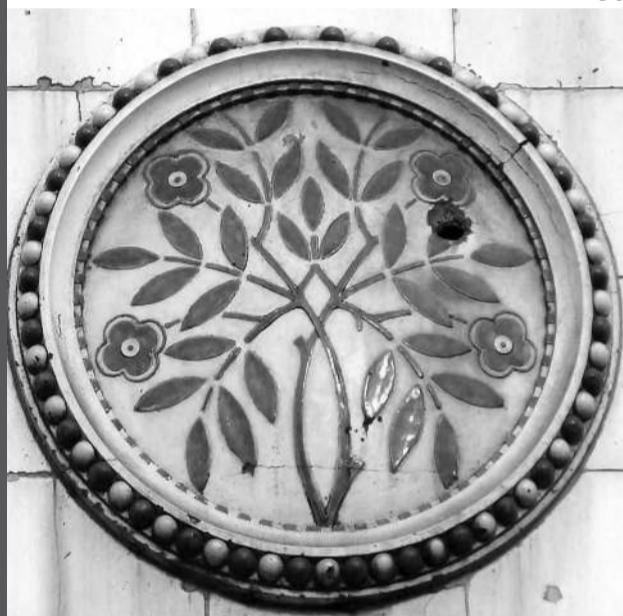
Elek György

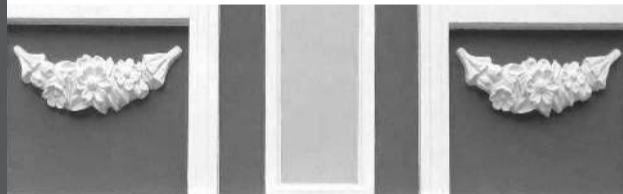
Növényi ornamentika Szatmárnémeti épületein

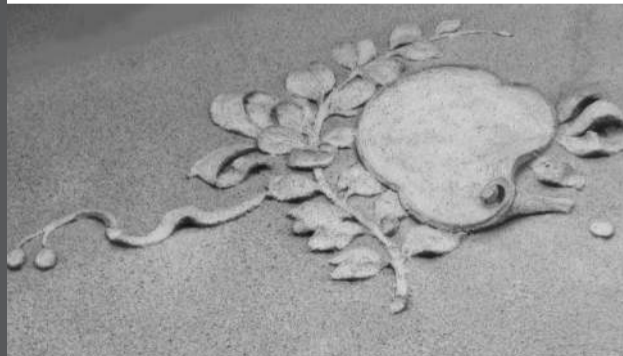
01

02

03

04

05

Növényi motívumok nagy számban fedezhetők fel a szatmári épületeken, de nem csupán ott. Ez már századok óta elterjedt díszítési mód az élet, mindennapi környezetünk számos területén, különösen a népművészetben, ahol egy adott pillanatban uralkodó jelenséggé vált.

Motívumvilágát a közel-keleti ókori civilizációk hozták létre, mivel az iszlám országok egyházművészetében tilos az emberábrázolás, a díszítőművészet kiemelkedően fontos szerephez jut. Itt kezdetben az alkotók természetűségegre törekedtek, mert a motívumoknak a növények természetével, az élelmezéssel kapcsolatos mágikus, kultikus szerepet szántak. Az idők folyamán ez díszítő szereppé módosult, ennek következtében a művészek leegyszerűsítették, stilizálták, alapformákra redukálták a motívumokat. Összefüggő díszítményként a növényi ornamentika főleg a kereszties háborúkat követően terjedtek el Európában, ebben nagy szerepe volt többek között Bizánc közvetítésének is. A reneszánsz idején széleskörűen használják különböző területeken a növényi motívumokat, számos kéziratos és nyomtatott mintalap kerül ki ebben az időben olasz és német műhelyekből, közismert elnevezés, kategória a virágos reneszánsz. A 18. században a növényi ornamentika szerepe, jelentősége fokozatosan felerősödött, általánossá vált a kézműipar területén.

Az építészetben, díszítőművészetben való elterjedését a múlt századfordulón az Országos Magyar Királyi Mintarajziskola is szorgalmazza, az „ékitményes rajz és festés” 1897-ben az alakrajz után a második helyet foglalta itt el a tantervben, ezt heti hat, majd nyolc órában tanították, de a művészettörténeti tanulmányok során is folyamatosan szó esett róla. Az intézmény könyvtára 1900-ban kiadott katalógusa közel négyszázötven olyan mű címét sorolja fel iparművészet címszó alatt, amelyek errors a témakörrel szólnak. A kiadványok jelentős hányada mintalap, különböző díszítmények felvétele, iparművészeti tárgyakról készített rajz és fotó. Ezek másolása, interpretálása, alkalmazása folyamatos feladat a hallgatók számára.

A fentiek jelentették a kiindulópontját, a feltevélet annak, hogy a növényi ornamentika a múlt századfordulótól Szatmárnémeti építészetében is széles körben elterjedhessen. A gyors térhódításban meghatározó szerepe van a szecesszióknak, ahol a növényi ornamentika – mint köztudott – domináns szerephez jut. A homlokzatokon felfedezhető stilizált ágakról, virágokról, levelekről a szatmáriaknak reflexből a Pannónia/Dacia szálló kerámia-díszei (01) jutnak az eszébe, azt már kevesebben tudják, hogy ennél sokkal szélesebb körű elterjedésről beszélhetünk nemcsak a homlokzatok, hanem a különböző kovácsoltvas kiegészítők: lépcső- és erkélykorlátoknál, zászlótartóknál is. A Zsolnay kerámia-díszek esetében fontos szerephez jutott nemcsak a motívumok változatossága, hanem a felületek fénye, élénk, tartós, ónmázás színeze is.

Növényi motívumokkal díszített, kör alakú mázas kerámia dísz fedezhetünk fel az antropomorf ábrázolások mellett a szatmárnémeti Fehér ház (fehérház) épületén (02), amely első sorban szín- és formai egyszerűségével hat. Néhány apró, négykaréjú virágot, két egymást szimmetrikusan keresztező, összefonódó ágat látunk itt mindössze egy egyszerű ismétléssel

díszített kör alakú keretben, zöld-fehér színezéssel. Az összhatás a fentiek ellenére direkt, meggyőző és a stilizálásnak köszönhetően kifinomultnak hat.

Az ún. „Zöld Házon” a növényi díszítmény antropomorf és zoomorf elemek, motívumok társaságában jelentkezik (03). A mellékelt reprodukción a füzérdíszek, ágak, levelek, virágok mellett női arcot, halakat is felfedezhetünk. Ezek a motívumok az albumoknak, mintalapoknak köszönhetően készen a tervező rendelkezésére álltak, ami természetesen nem azt jelentette, hogy nem volt szükség ezek alkalmazásához a tudáson, tapasztalaton kívül kreativitásra is. A motívumok kiválasztása, elrendezése, az arányok, a különböző elemek egyességé alakításánál sokkal nagyobb szerepet játszott ez, mint hinnénk.

Van néhány olyan növényi motívum szatmári épületeken, amelyek egyéni megoldásoknak tűnnek, például a Vajay/G. Georgescu utcában találok hasonlóval (04). Szépek, érdekesek, különlegesek ezek, számomra a mintalapok felhasználásával készült példákhoz képest kicsit nyersnek hatnak. Úgy tűnik, hogy a tudás, tehetség, fantázia nem minden esetben és nem mindenhol képes pótolni azt a formavilágot, amit több generáció, olykor több század tapasztalata alakított, formált olyanná, amilyenek ma ismerjük.

Különös varázsa van egy magánház díszítményének Szatmárnémetiben az Ady Endre utcán (05). Sokáig törtem a fejem azon, hogy mi a különleges rajta, végül rájöttem, hogy itt a motívumok nem a térkitöltő homlokzati elemek tartozékai, hanem a számukra külön kialakított felületeken élnek önálló életet. Ez a kiemelésnek egyszerű, de rendkívül hatásos formája, hasonló megoldásokkal több helyen találkozhatunk itt is, máshol is.

A színház utcájában látható díszítményt (06) sem egy síkbeli homlokzati rész kitöltésére használták, hanem háromdimenziós épületelemet ölel körül, tesz érdekessé, különlegessé.

Az Állami Levéltár Szatmár Megyei Részlege (régebben polgármesteri hivatal) homlokzati dísz (07) attól különleges, hogy a félkörös homlokzati elemet, olyan szimmetrikus elrendezésű keretek tagolják, amelyek a növényi ornamentikával együtt dinamizálják, mozgalmassá teszik a felületet.

Hosszan sorolhatnám, elemezhetném az ide tartozó példákat, amelyekkel találkozhatunk többek között a Széchenyi/1 Decembrie 1918, az Eötvös/Cuza Vodă, Vajay/G. Georgescu, Hunyadi/Corvinilor, Kölcsey/Iuliu Maniu, Kinizsi/Ioan Slavici, Árpád/Vasile Lucaciu, Kossuth Lajos/Mircea cel Bătrân, Hám János/Horea, Popp Aurél, Rákóczi/M. Viteazul utcákon, a város régi főterén, de erre nincs hely, lehetőség, meg talán szükség sincs. Egy-egy ilyen írás ugyanis nem arra való, hogy mindenről mindenkinek mindent elmondjon, sokkal inkább arra, hogy felkeltse az itt lakók, ide látogatók érdeklődését építészeti értékeink iránt. A cél az alaposabb, behatóbb megismerés, ami az érzelmi kötődés és az ebből fakadó értékeink iránti felelősségérzet megkerülhetetlen feltétele.

Muhi Sándor

Könyvészet:

<http://www.mke.hu/mintarajztanoda/konyv2-06.htm>

<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/4-56.html>

06

07

Nehéz válogatni azon májusban született színházi emberek közül, akiknek valamilyen módon közük volt, illetve van a szatmári magyar színházzal. A választás azért sem könnyű, mert mintegy negyven nevet kellene felsorolni. Vannak közöttük, akik Szatmárban születtek, mások itt játszottak, illetve játszanak ma is. Kiválasztottunk néhány ismert nevet azok közül, akiknek a születési adatai hozzáférhetőek: Czintos József (színész, színházigazgató), Dengyel Iván (színész), Diószeghy Károly Olga (súgó), Fülöp Zoltán (színész), Gál (Gaál) Gyula (színész), Gyöngyösi Gábor (dramaturg, rendező, író), Jódy Károly (színész, színházigazgató), Krémer Sándor (színész, rendező, igazgató), Madzsar Alice (táncpedagógus), Nagy Orbán (színész, színházigazgató), Nagy Regina (rendező), Paskándi Géza (író, költő, színműíró), Poszet József Nándor (színész), Sorbán Csaba István (színész), Szabó Mária (Fancsaliné) (énekes), Szélyes Ferenc (színész, rendező), Szigethy Antal (színész), Szirmai Kató (színésznő), Szűcs Ervin (színész), Taub Gabriella (koreográfus), Taub János (rendező, színészpedagógus), Varga Sándor (színész), Veres János (színész).

Mester Tibor Zoltán (1906 – 1948), színész, rendező, színházigazgató

A neve kikopott a magyar színház emlékezetéből. Annyira eltűnt, hogy nem is tudunk róla. Schöpflin Aladár: Színművészeti Lexikon című munkájában még becsülte annyira, hogy szerepelteti négykötetes művében. A többi lexikonszerző munkájában már nem kapott helyet. Ennek két oka lehetett. Először is az, hogy pályája javarészt vidéken, Kolozsvárt, Debrecenben, Szegeden, Pécsen zajlott. Másrészt, igen rövid élete mintegy húszéves pályafutásra adott lehetőséget tehetségének bizonyítására és fejlődésére.

1906. május 22-én született Szatmárnémetiben. Apja Mester József református vallású, Egriben született 1871. május 27-én, foglalkozása pincér és 35 éves, amikor a fia világra jött. Az anyja Salamon Borbála tiszaujlaki származású, 1872. december 29-én született és 34 éves fia születésekor. Mester József és Salamon Borbála gyermekei: Emma (1891-1907. VIII. 18), Irén (1899. VII. 21-?), András József (1904. XII. 8-1905. III. 13), Tibor Zoltán (1906. V. 22. – 1948), Sándor Győző (1909. XII. 4. -?), Magda (1913-1916). A család Szatmárnémetiben a Bercsényi utca 35. szám alatt lakott. Mester Tibor felesége Kiss Ilonka a nagykárolyi (1906-?) születésű színésznő.

Az 1916-1917-es tanévben a Szatmári Református Főgimnázium első osztályának tanulója. Legjobb jegye, azaz egyese, magaviseletből volt, legrosszabb egyházi énekből (4-es) és szépírásból (3-as). Vallástant, magyar nyelvből, latin nyelvből, földrajzból, természetrajzból, mennyiségtantból, rajzból és testgyakorlatból 2-es osztályzattal zárta a tanévet. Osztálytársa, majd később kollégája, Bánhidi László színművész. Még két ismert nevet kell megemlíteni az osztálytársak közül: Kiss Bertalan (lelkész lett), Szűcs Kálmán (Krémer Mancsi első férje, színházi tervező). Ugyanez a társaság együtt végezte a gimnáziumot az 1923-1924-es tanévben.

Az iskola élén Bakcsy Gergely filológiatanár, aki latint és görög nyelvet tanított. A tanári karban Bagothay Sámuel lelkész-tanár, Birta István tanár, dr. Hantz Jenő tanár, Hatvani Béla rajztanár, Majthényi András természet- és földrajztanár, Markos Imre mennyiségtanár, Regéczi Sándor tornatanár, Tar Károly kántortanító. Itt tanított Szabados Árpád későbbi színész-rendező-író édesapja Szabados Ede író, költő, magyar és német nyelvtanár. Amikor a református iskolai oktatás büszkén emlékezik meg múltjára, akkor ezekre a tanárookra és növendékekre is gondol. Mester Tibor jó nevű versmondóvá nőtte ki magát ebben a közegben.

1925 nyarán Pakocs Károly papköltő, a Cecil nagy előadótermében író-olvasó találkozót szer-

vezett Dsida Jenő és Bánhidi László ifjú tehetségek részére, tudjuk meg Mózes Huba: Dsida Jenő levelesládája című munkájából. Ezen az eseményen fellépett Mester Tibor is, verseket szavalt. Pakocs Károly: Háromszáz nap a föld alatt (Otthonom Szatmár megye, 52./2019) című könyvében erre így emlékezik: „Bánhidi László dr. ugyanis kortársa és költőtársa volt a korán elhunyt szatmári származású igen nagy tehetségű költőnek, Dsida Jenőnek. Egy időben végezték a gimnázium nyolcadik osztályát: Dsida Jenő Szatmáron, Bánhidi László Gyulafehérvárott. Dsida Jenő első verseit hozzám hozta el szatmári püspöki titkár koromban bírálat végett. Azokban tüstént fölfedeztem a költészet nagy lehetőségű művelőjét, aki valósággal játszott a költészeti alakok gazdag érzelmi és értelmi tartalommal vált ki a hasonló korú induló költők közül. Ugyanilyen tehetséges költőnek indult Bánhidi László is. Érettségi után – emlékezetem szerint – augusztus végén Dsida Jenő meghívta Bánhidi Lászlót egy kis szatmári időzésre s elhozta hozzám is, megígérte nekem, hogy László is költő. Arra is kért, hogy tekintettel a szűkös anyagi viszonyokra, rendezzek számukra a szatmári Szent Cecília teremben bemutató ünnepséget. Nagyon szívesen teljesítettem kérését. Egy vasárnap este megrendeztük az irodalmi estélyt megfelelő műsor keretben. A bevezető, illetve beajánló beszédem én mondtam. Utánam bemutatkozott a két ifjú költő: nagy sikerrel.” Ez volt Mester Tibor utolsó szereplése szülővárosában.

1926-ban végezte a Színészegyesület iskoláját. 1926-1928 között Kolozsváron kezdte pályáját Táray Ferencsel.

1928 októberében az Országos Művészeti Színház tagja. Igazgatója Szentiványi Béla, kollégái között szerepel a máig el nem felejthető Bihar József, Homakay Pál, Kőmíves Sándor, Rácz Mária. Többek között játszottak Békéscsabán, Nyíregyházán.

1929 júliusától Gulyás Menyhért társulatának tagja. Íme, a társulat: Bán Felícia, Biczó Margit, Bojár László, Csillag János, Daniss Győző, Faludi Béla, G. Székely René, Gulyás Menyhért, Harmath Jolán, Horváth Ilonka, Horváth Nusi, Irsay Nóra, L. Dóczy Emma, Marossy Géza, Mester Tibor, Novák István, Pattantyús Mihály, Polgár Gyula, Rócsa Erzs, Takács Rózi, Turcsy Jolán, Vadnay Andor, Vértes Mihály.

Gulyás Menyhért drámai és operett együttese Mátészalkán (1929. július), Kiskunhalason, Kaposvárt (1929. október), Nyíregyházán (1929 – 1930), Sátoraljaújhelyen dolgozott.

Debrecenben, az 1932-1933-as évadban bon-

víván és jellemszínész Kardoss Géza igazgatónál. Kollégái közül néhány név: Indra Margit, Jatzkó Cia, Putnik Bálint, Rajz Ferenc, Szepessy Edit. Mester Tibor itt is kitűnt versmondásával. 1933 júniusában és júliusában Egerben játszott Kardoss Géza társulatával.

Az 1937-1938-as évadban Fodor Oszkár igazgató-főrendező szerződteti a Pécsi Nemzeti Színházhoz. Már második éve tagja a társulatnak a szintén szatmárnémeti születésű Jakabffy Dezső is. Az ember tragédiáját (1937. nov. 17.) Jakabffy Dezső és Fodor Oszkár rendezte. Ádám szerepében pedig Mester Tibor alakítását méltatta a sajtó: „nagy nyeresége a társulatnak”.

Madách darabja ünnepi alkalommal került színpadra. „A Budapesti Nemzeti Színház száz éves jubileumát a vidéki magyar városok színházai is megünneplik. A pécsi színház díszelőadást rendez ebből az alkalomból. Az ember tragédiája kerül színre Tökés Anna, Kovács Károly és Mester Tibor főszereplésével”. A kollégák között található még Márai Ede és Szakács Árpád.

Az 1938-1939-es évadban Tolnay Andor a Pécsi Nemzeti Színház igazgatója. Mester Tibor a társulat szerelmes-hős színésze és egyik rendezője. Az ő rendezésében került színre Shakespeare: III. Richárd, Ibsen: John Gabriel Borkman, Maeterlinck: Monna Vanna, Rostand, Edmond: A sasfiók.

1940. április 5. és május 15. között Kardoss Géza igazgató pécsi társulatának tagja, mint drámai hős és rendező. Rendezett operettet

(Fényes Szabolcs: Csipetke, Erdélyi Mihály: Dalol a nyár), vígjátékot (Herczeg Ferenc: A Gyurkovics-lányok), drámát (Ibsen: Peer Gynt). Különösen nagy szakmai visszhangja volt Klabud: Krétakör című darabjának, amelyet Kiss Ferencsel együtt rendeztek. Ez volt Mester Tibor pécsi korszakának utolsó szakasza.

Rövid kassai időszak után, 1940 februárjában és márciusában Szegeden találjuk, mint Kardoss Géza igazgató staggione — társulatának főrendezőjét és drámai színészt. Ibsen Peer Gynt rendezőjeként és címszereplőjeként láthatta a közönség. Szegeden tovább érlelődött a Pécsen született drámai hős: „Sok lírával ábrázolja az álomvilágot” — írja róla a helyi sajtó. A Délmagyarország, 1940. március 20-án megjelent száma már többet ki mer mondani erről az alakításról. „Mester Tibor Peer-jének sok vonásával egyetérthetünk, ha olykor keményebbre és hangosabbra hangolta a nagy hazudozó álmodásait. Alakítása mindenestre egy értékes színész tiszteletreméltó és becsvágyó művész teljesítménye volt.”

Folytatása a következő oldalon

Igyekezünk pozitív megerősítéseket adni a párunknak!

Az egyének önmagukért és egymásért vállalt felelőssége is fontos. A jelenlegi helyzet sok feszültséget generál, aggodalmak, bizonytalanságérzés, megváltozott lehetőségek. Nem a megszokott keretek között éljük az életünket, sokkal kevesebb dolgot irányíthatunk, mint amennyit korábban. Az összezárttság miatt a feszültséget hajlamosak vagyunk egymáson levezetni, igazságtalanul, hiszen ez mindenkinek nehéz. Talán a három kulcsfogalom: feszültségkezelés, kommunikáció, egymásra figyelés.

Az elsónél a mozgás és relaxáció, progresszív relaxáció/izomfeszítések során elért lazulás/légzéstechnika segíthet. Ha az időt minőséggel tudjuk megtölteni, megfelelően kihasználni, az elégedettséggel tölthet el. Ha tudatosítjuk magunkban, hogy átmeneti időszakról van szó, az hozhat valamelyest megnyugvást. Szóljunk terveket későbbre vonatkozóan, a jelent pedig tervezzük meg! Közlebb kerülhetünk önmagunkhoz, és a céljainkat, valamint a hozzá vezető utat is átgondolhatjuk.

Az egyenes kommunikáció segíthet sok konfliktust elkerülni, fejezzük ki egyértelműen a kéréseinket, igényeinket, öntsük szavakba negatív érzéseinket, és igyekezünk pozitív megerősítéseket adni a párunknak!

Hajlamosak vagyunk csak a kritikát megfogalmazni a másik felé, ennek próbáljunk határt szabni, sőt minimálisra csökkenteni. A pozitívumokat nem csak szavakkal fejezhetjük ki, a nonverbális kommunikáció során az intimitás mosolyban, ölelésben, testi érintésben, pl. simogatásban, pusziban, csókban is megjelenhet, de ha kedvesen nézünk a másikra, vagy csak megérintjük a karját, az is számít.

A szociális háló megtartó ereje sorsdöntő a kritikus helyzetekben, ezen belül a párkapcsolati szövetség a legerősebb kötődés lehet, ahol megélhetjük, hogy szeretve vagyunk és elfogadásra érdemesek rosszabb napjainkon is.

Németh-Csizmadia Dóra Dalma,
pszichológus

Folytatás az előző oldalról

P. Müller Péter: A modern színház születése című tanulmányában Mester Tibort a legjobbak közé sorolja. „Magyarországon a Peer Gynt az egyik legsikeresebb Ibsen-darab. A Magyar Színház 1917-es bemutatója több mint kétszáz előadást ért meg. A vidéki színházak közül a pécsi az 1926-os kiugró sikerű bemutatót követő két évtized során Pataky Miklóssal, Törzs Jenővel, Kiss Ferencsel, majd Mester Tiborral a címszerepben tartotta műsorán a darabot. A Nemzeti Színház 1941-es premierjén a fiatal Peert Apáthi Imre, az öreget Lehotay Árpád játszotta.”

Szegeden igényes színházmegújító próbálkozások voltak. Ide sorolható A krétakör című öt felvonásos színmű, melynek a rendezését Mester Tiborra bízta Kardos igazgató. „Az előadásuk művészi törekvést és igyekezetet árult el, különösen a rendező Mester Tibor részéről, aki néhány illúziót keltő színpadképpel tette hangulatossá az előadást.” Az előadásban nyújtott alakítását sem hagyták szó nélkül: „Mester Tibor lázadó kínai kulija élethű, megrázó alakítás volt.”

Ismert és kedvelt előadóművészként gyakran szerepelt a rádióban. Pl. 1942. december 21-én a Halhatatlan költők halhatatlan szerelmese című

Hogyan lehet örömmel átvészelní a bezártságot?

A jelenlegi helyzet a házastársakat egy igazi próbatétel elé helyezi, hiszen a már megszokott „közös lét”-nek egy viszonylag szokatlan formáját tárja elénk. Az idő, amit a házastársak együtt kell töltsenek, lényegesen megnövekedett, és egyúttal annak az esélye is, hogy egymás valós vagy vélt hibáit könnyebben/gyakrabban észrevegék. Ilyenkor nagyon fontos az a szemlélet, amellyel társunk viselkedéséhez, szokásaihoz viszonyulunk. Ha például egy már hosszabb ideje együtt élő párról van szó — főleg ha a gyermekek (már) nem részei a mindennapi életnek —, ahol a megszokás, a mindennapi rutin és egyfajta párhuzamos életmód alakult ki, amelyben mindenki éli a saját életét különösebb súrlódások vagy konfliktusok nélkül, a kényszer szülte összeczártság komoly kapcsolati gondokat hozhat felszínre. Kiderülhet ugyanis, hogy a két fél között nincs érdemi kommunikáció, esetleg leszoktak a valódi intimitásról is, a közös élmények és érzések megosztásáról. Habár az elkötelezettség attól még nem sérül, ha a házastársak megőrzik (bizonyos mértékig) a szabadságukat, mégis a házastársi kapcsolat legfőbb ismérve a harmonikusan történő közös gondolkodás és cselekvés kialakítása és megtartása. No de mi történik, ha ez már nem működik? Ha már-már idegesítővé válik társunk viselkedése, aki olyan — számunkra szokatlan — viselkedést produkál, amellyel nem tudunk vagy talán nem is akarunk mit kezdeni? Pedig ő csak a megszokott módon viselkedik... Mi a teendő ilyenkor? Először is vissza kell térni a forráshoz. Minden kapcsolatnak vannak olyan — talán rég elfeledett — gyökerei, amelyek az együtt átélt élethelyzetekből, érzésekből táplálkoznak. Ezeket kell felfrissíteni, erőforrásként használni a mindennapok egyhangúságában. Azok a késztetések, amelyek annak idején a szeretett személy felé sodortak és amelyek mentén kialakult a kapcsolat, ott lappanghatnak lelkünk mélyén, még akkor is, ha már nincs meg bennük az eredeti lendület, még akkor is, ha az évek hosszú során felhalmozódott negatív érzések rájuk rakódtak. Ahhoz viszont, hogy ezeket a kezdeti energiákat újjáélesszük, szükségünk lesz nyitottságra,

rugalmasságra, eltökéltségre és főleg a saját és társunk érzéseire irányított figyelemre. Az elemekutatás egyik sarkalatos kérdése, hogy miért egyesek csak a rosszat látják meg maguk körül, míg mások minden helyzetben megtalálják a pozitív, figyelemre méltó dolgokat? Holott mindenkit egyformának teremtettek... Látszólag nagyon egyszerű a válasz: csupán nézőpont kérdése. Igen, első látásra valóban nincs más teendők, mint feltenni a rózsaszín szemüveget és máris más színben látjuk a világot, házastársunkat, kapcsolatainkat. Mégis olyan megfoghatatlan ez a folyamat. Bár tisztában vagyunk azzal, hogy ez nem így működik — hiszen rengeteg akadállyal lehetünk körülvéve —, a tapasztalat azt sugallja, hogy gyakorta mi magunk képezzük a legnagyobb akadályt. A mindennapi öröm forrásának megtalálása tehát legfőképp saját szemléletünkön múlik; azon, ahogy az élet történéseihez és társunk személyiségéhez viszonyulunk. Ilyen megvilágításban a kialakult helyzet, akár globálisan nézve vagy a családra fókuszálva, minden negatív következményét leszámítva, hozhat pozitív dolgokat is. Nevezhetjük átértelmezésnek vagy átkeretezésnek: esélyt ad arra, hogy átgondoljuk, átértelmezzük kapcsolatainkat. Ezek közül a házastársi kapcsolat mozgósítja a legmélyebb érzelmeket, tehát érdemes időt, figyelmet szentelni rá, hogy a megpróbáltatások ne rongálják, hanem ellenkezőleg: erősítsék a közös érzések, érzelmek szövvényes hálóját.

Dr. Tallián Krisztián

húszperces versösszeállítását egyedül mondta el.

1940 nyarán társulatot szervezett, többek között Mátészalkán próbálkozott. Nem koronázta siker ezt a vállalkozását, amit nehezen viselt el. Eltűnik a színházi életből. Egyes feltevések szerint 1945-ben Budapesten a Nemzeti Színházban bukkant fel nagyon rövid időre. Mások Egerben majd Gyöngyösön látják kocsmazni. Mindezekről nincsenek írásos bizonyítékok, de akad egy-két visszaemlékezés.

„Rózsahegy Kálmán és Mester Tibor színészek borért jöttek a városba (Gyöngyösre). És vendégszerepelni. Meglátta az öreg Rózsahegy a csitri Szemes Marit, pipájával rámutatott: talentum! — mondta és jót húzott a pohárból” — emlékezik az 1945-ben történt eseményre Suha Andor.

„Jó torkú, dalos ember volt. Született humanista” — írta Mester Tiborról az egyik emlékező. De nem csak erről volt híres, hanem horgászszenvédeléről és kocsmái gavallérságáról is. Ez lehetett az oka annak, hogy májzsugorodásban halt meg, talán Budapesten vagy Egerben, esetleg máshol. Suha Andor a Népújság (Heves m.) 1983. szeptember 23. számában írja: „Mester Tibor meghalt fiatalon, negyvenkét évesen.” Ebből következtethető, hogy 1948-ban hunyhatott el.

Rendezései: Csathó K.: Fűszer és csemege,

Deval, J.: Francia szobalány, Erdélyi M.: Dalol a nyár, Fendrik F.: Okos házasság, Fényes Szabolcs: Csipetke, Gárdonyi Géza: A bor, Hare, Patricia (Ligeti Erzsébet): Orvos kisasszony, Harsányi Zs.: A zenélő óra, Herczeg F.: A Gyurkovics-lányok, Herczeg F.: Utolsó tánc, Ibsen, H.: John Gabriel Borkman, Ibsen, H.: Peer Gynt, Klubud: Krétakör, Kodolányi J.: Vidéki történet, Komjonkay I.: Ide gyere rózsám, Maeterlinck, M.: Monna Vanna, Rostand, E.: A sasfiók, Sally G.: Ezredes kisasszony, Shakespeare: III. Richárd, Várad T.: Üstökös, Vaszy J.: Finom család, Walter L.: Egy bolond százat csinál, Walter L.: Ki gyereke vagyok én, Zágón I.: Tizenöt éves találkozó.

Szerepeiből: Ábris (Tóth E.: Tolonc), Ádám (Madách I.: Az ember tragédiája), Bálint (Goethe: Faust), Ceglédi (Gárdonyi: A bor), Csernay (Herczeg F.: A három testőr), Hortensio (Shakespeare: A makrancos hölgy), Kormos (Brodszky M.-Harmath I.: Ezerjő), Orvos (Kodolányi J.: Vidéki történet), Ottó (Katona J.: Bánk bán), Peer (Ibsen, H.: Peer Gynt), Radványi báró (Herczeg F.: Gyurkovics lányok), Rafael (Madách: Az ember tragédiája), Tonnesen (Ibsen: A társadalom támaszai), Trukacsevski (Tolsztoj: Kreutzer szonáta), Zágón hadnagy (Molnár F.: A farkas).

Csirák Csaba

A keresztyén családok lehetséges megküzdési stratégiái a pandémia idején

13. oldal

Még az írásunk elején tisztáznunk és definiálnunk kell azt, hogy mit is jelent napjainkban a keresztyén család fogalma? Szarka Miklós református lelkipásztor és családterapeuta szerint addig beszélhetünk keresztyén családról, amíg „kegyességet és istentiszteletet gyakorló fiatal vagy középkorú házaspár különböző korú gyermekeket nevel, és életüket, a kapcsolatukat és családjuk életét meghatározza a spontaneitás, amely által Istentől kapott atmoszférát teremtenek, és így tudják kompenzálni a külső társadalmi hatásokat”. Erre a bizonyos kompenzációra ezekben a hetekben még nagyobb szükség van, hiszen a keresztyén család is ugyanabban a társadalmi közegben éli az életét, mint a nem keresztyén családok, és sok esetben a családoknak nincs megfelelő „lelki immunrendszerük” a megküzdésre és tudásuk arra vonatkozóan, hogy milyen megküzdési stratégiákat, lehetőségeket és erőforrásokat rejt a családi közösség.

Mivel ezekben a hetekben az időnk nagy részét családunk tagjaival töltjük, ezért inkább az erőforrásokról szeretnék írni, hiszen az egész járvány ideje alatt a figyelmünket inkább a veszélyekre irányítják, ami pánikot és félelmet szül az emberben. A kézmosáson és az otthonmaradáson túl kevés lelki útmutatást kapunk arra vonatkozóan, hogy hogyan tudja a bio-pszichospirituo-szociális (Bagdy Emőke) valóságban élő ember ezt az időszakot átvészélni, sőt, úgy tekinteni erre a periódusra, mint ajándékra és lehetőségre, amelyben közelebb kerülhetünk családtagjainkhoz, önmagunkhoz, továbbá erősíthetjük összezavarodott immunrendszerünket és Isten-kapcsolatunkat. Aaron Antonovsky izraeli orvos-szociológus arra keresve a választ, hogy az embert mi mozdítja el a betegség vagy egészség irányába, s azt a választ fogalmazta meg: ez attól függ, hogy kinek milyen az ellenállás-forrása, milyen megküzdési stratégiákat hozott a családból, miként és hogyan tanulta meg ezeket. Véleményem szerint az a társadalom működőképes, amely jól működő családokból áll. Ami a családokban történik, nem csak ránk és gyermekeinkre van nagy hatással, hanem mindenkire, aki a boldog családi élet titkát keresi. A következő sorokban nem a néprajztudós hűvös tárgyilagosságával szeretnék írni a civilizációs megbetegedésről, a szociális támaszrendszerrel, az Istenben, a családban és önmagunkban fellelhető erőforrásokról, megküzdési stratégiákról, hanem személyes példákat is igyekszem hozni.

1. Imádkozás és szemléletváltás. A közmédia, az internetes platformok cunami-információáradata (Hézsér Gábor) a félelmet, a szorongást és az elbizonytalanodást táplálja bennünk. Azokat a körülményeket, amelyeket úgy ítélünk meg, hogy csökkentik a lehetőségeinket, veszélyként éljük meg és szorongást vált ki belőlünk. A veszteségre adott leggyakoribb reakció pedig a szomorúság és a depresszió. A napokban Csókay András idegsebész főorvos figyelmeztetett arra, hogy a túlzott, beteges félelem és stressz rombolja az elménket (kapkodunk, nem tudunk jó döntéseket hozni, elveszítjük kreativitásunkat), továbbá tönkreteszi a vérkeringésünket és az amúgy is ingatag lábakon álló immunrendszerünket. A szakember nagyon fontosnak tartja, hogy félelmünket a gyökereknél kezeljük, ahova csak Isten lát le. Tehát vele kell felvenni a kapcsolatot, és ezt szolgálja a mély imádság. Pál apostol biztatása a mai családoknak is szól: „Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét” (2 Tim 1,7). Clifford Geertz 1966-ban megjelent Religion and Cultural System című könyvében

kijelenti, hogy a vallás lehetővé teszi azt, hogy a felszín mögött lévő, a ráció számára gyakran megfoghatatlan dolgokban, mint a halál, a szenvedés és a betegség alapvető értelmet és célt találjunk. Fontos kérdés az, hogy látunk-e célt ebben a pandémia-élethelyzetben? Erre a kérdésre minden egyén és minden család önmaga kell választ adjon. A mi „háznépünk” iskolai napja mindig úgy kezdődött, hogy együtt reggeliztünk, valamelyik gyermek vagy felnőtt elolvasta a napi igét és annak magyarázatát, és így a reggelnek volt egy – a zenében használatos szóval élve – alaphangja, amely a következő hosszú órákat meghatározta. Ez a közös étkezés és imádkozás a koronavírus-járvány idején délutánra tevődött át.

2. Közösségben egymással. Gary Smalley és John Trent 1989-ben végeztek egy felmérést, melyet a Love is a Decision című könyvükben publikáltak. A szakemberek megfigyelése szerint a nők átlagosan 25 000 szót használnak naponta, míg a férfiak csak 12 500-at. Ezért sokszor a kommunikációban ez gondot okoz, hiszen a férfi számára idegesítő lehet a sok beszéd, a nő számára pedig zavaró lehet a férfi hallgatása. A feleség egyik legmélyebb vágya ugyanis az, hogy a férje megossza vele gondolatait és érzéseit. A kijárási tilalom összezár minket. Hogyan viszonyulunk ehhez? Büntetésnek vagy lehetőségnek fogjuk fel? Eddig arról panaszkodtunk, hogy nincs időnk egymásra, nincs lehetőség a beszélgetésre, a családi közösség megélésére. Az összezártság építi vagy mérgezi legközelebbi kapcsolatainkat? A vírus amúgy is latin szóból származik, magyarul mérget jelent. A közösség támogató és immunrendszeret is erősítő hatásáról álljon előtűnk két kutatás eredménye. A pittsburgh-i Carnegie-Mellon Egyetem professzorai 276, 18-55 év közötti önkéntes nőt és férfit vizsgáltak meg, akikbe meghűlésvírust juttattak injekcióval. Előtte azonban egy kérdőívben nyilatkoztak kapcsolataikról (családi, egyházi, rokon). A kísérlet megállapította, hogy minél szorosabb kapcsolatokkal rendelkezett valaki, annál kevésbé fertőződött meg a vírussal. Tehát immunrendszer-erősítő szerepe is van a kapcsolatoknak. Ugyanakkor egy amerikai tanulmány szerint azok a hívők, akik hetente egyszer vagy többször istentiszteletet, bibliaórát vagy valamilyen más gyülekezeti rendezvényt látogatnak, átlagosan nyolc évvel élnek tovább, mint a „hitetlenek”. Az előbbieket átlagosan 83, míg az utóbbiak 75 évet éltek. Ismerősen cseng az apostol idevonatkozó gondolata: „Amit hallottunk és láttunk, hirdetjük néktek, hogy néktek is közösségeitek legyen velünk, és pedig a mi közösségünk az Atyával és az ő Fiával, a Jézus Krisztussal (1 Ján 1,3). Milyen jó lenne, ha családi közösségben otthoni istentiszteletet tudnánk tartani: együtt imádkozni, Bibliát olvasni vagy énekelni...

3. Példaadás. A reakcióink túlnyomó többségét szüleinktől, közvetlen környezetünktől tanuljuk, és ezekhez ragaszkodni fogunk tudatosan vagy tudattalanul életünk további szakaszában is. Gyermekeink ezekben a napokban megtanulják tőlünk, hogyan éljük meg a krízishelyzetet, hogyan használjuk fel az időnket, miként viselkedünk egymással, stb. Nagyon fontosnak tartom, hogy a gyermekekkel játsszunk és beszélgessünk (mi naponta kosarazunk, pingpongozunk, hiszen nagyon fontosnak tartom a mozgást). Gary Chapman, keresztyén párkapcsolati szakértő írja le a következő történetet a Családi összhangzattan című könyvében. Egy házaspár hosszas latolgatás után magához vette az anya édesanyját. Testi fogyatékosai miatt étkezéskor a nagymama körül mindig maszatos volt az asztal. A lánya

végül úgy határozott, hogy édesanyja más időpontban és másik asztalnál egyen, mint a többiek, mert azt gondolta, hogy családjának így jobb lesz. Egyik nap félig viccelődve a következő megjegyzést tette: Mama, olyan malac módon eszel, még a végén egy vályút kell készítenünk neked! Aznap délután az apa a fűszekárában bukkant rá a fiára, amint nagy buzgón fadarabokat szögelt össze. Megkérdezte: Mit barkácsolsz, fiam? A gyerek így válaszolt: Anyának építünk egy vályút, hogy abból ehessen, amikor megöregszik. Hát igen, a gyermekeink figyelnek minket... Jézus példát adott a szolgálatkészségről, amikor húsvét ünnepe előtt megmosta a tanítványok lábait és így szólt hozzájuk: „Mert példát adtam néktek, hogy amiképpen én cselekedtem veletek, ti is akképpen cselekedjétek” (Jn 13,15). Phil Yancey, amerikai keresztyén író írja, hogy élete vége felé Albert Einstein levette Newton és Maxwell, a két kiváló fizikus portréját a falról, s helyettük Gandhi és Albert Schweitzer képét rakta fel. E szavakkal indokolta tettét: „Legfőbb ideje, hogy a siker eszményét a szolgálat erénye váltsa fel.” Ezekben a napokban lehetőségünk van az önzetlen szolgálatra családtagjaink irányába.

Több lelkipásztor és mentálhigiénés szakember publikációja szerint a jelenlegi járványhelyzet számos változást fog eredményezni a társadalmunkban. Nem tudom, hogy igazuk lesz-e vagy sem, azonban elgondolkodtató az az élethelyzet, amelyben vagyunk: hét és fél milliárd ember kulturális, történelmi, geopolitikai tapasztalata és reakciója hasonló ezekben a hetekben. Az emberiség történetében ritkán van úgy, hogy globálisan kerülünk hasonló élethelyzetbe, hiszen ha belegondolunk, azt mondhatjuk, hogy az 1848-49-es forradalom és szabadságharc is sok embernek volt a „tapasztalata”, az első vagy a második világháború pedig százmilliók „undora”. Azonban ez a járvány az egész földbolygót „behálózza”. Lesz-e változás? Ezzel kapcsolatban több kérdés is felmerülhet: ha igen, akkor milyen irányba? Továbbá: lesz-e az embernek bátorsága szembenézni az igazsággal és önmagával, amikor már nem a vírussal lesz elfoglalva?

Kedves olvasó! Ezekben az embert próbáló napokban és hetekben kérjük Isten Szentlelkét, hogy segítsen a Teremtőnk által belénk plántált erőforrásainkra tekinteni és létbátorságunkat (Paul Tillich) előhívni. Cselekedje, hogy az imádsággal és szemléletváltással, a családban megélt közösséggel és a példaadással is növekedni tudjunk az ő szeretetében! Hiszen tudjuk, akik Istent szeretik, azoknak minden a javukra van (Róm 8,28). Az Úr legyen családjaink őriző pásztorai!

Király Lajos,
református lelkipásztor,
pszichológus

LÉLEKTAN

Tavaszi karanténos beszélgetés online keretekbe zárva, mégis nagyrészt offline témákról — májusi beszélgetőpartnerem Pataki Balázs, harmadéves egyetemista

A felnőtt élet küszöbén

— Itt végezted a líceumot, most Budapesten tanulsz. Milyen volt az átállás? Mennyire hiányzik Szatmár?

— Igazából maga az átállás nem volt vészes, nagyon hamar megszoktam Budapestet. Ismerem a várost, hiszen nagyon sokszor jártunk már ott a családdal, különböző iskolai kirándulásokon, illetve a testvéreimet is meglátogattam párszor. Azt is megszoktam hamar, hogy a családomtól külön élek. Ugyanakkor hiányzik Szatmár. Nem is maga a város, hanem az emlékek és a barátok. A barátaim Kolozsvárra mentek továbbtanulni, ezért elég ritkán találkozunk és leginkább csak itthon. Legtöbbször egyszerre vagyunk itthon és ilyenkor mindig találkozunk, beszélgetünk a középiskolai törzshelyeken. Nagyon jó érzéssel tölt el mindig, mikor hazajövök.

— Visszatekintve, az iskolában melyik tantárgy bizonyult hasznosnak? Valamint sulin kívül mi az a plusz, amit itt, szülővárosodban kaptál?

— Leginkább azokat a tárgyakat emelném ki, amelyek a profilom nevében is benne voltak. Matek-infó, intenzív angol. Ez a három tantárgy volt a leghasznosabb számomra. Angol nélkül természetesen el sem tudom képzelni az életemet. Egyszerűen olyan sok helyen kell használnom minden nap, hogy ha nem beszélnék angolul, akkor nem is tudom, mi lenne velem. A matek egy gondolkodásmódra tanított meg. A gazdasági területen is rengeteg problémával találkozhatunk, amit meg kell oldani. A problémamegoldó készséget nagyon fontosnak tartom. Az informatika is hasonló okból volt fontos, mint a matek. Azt viszont nem gondoltam volna, hogy az informatika olyannyira része legyen az életemnek, hogy másodéves koromban már a szobatársammal közösen, egy házi feladat keretein belül, aknakeresőt kell programoznunk. Hálás vagyok az iskolának és a tanárainknak, mert nagyon sok mindent tanultam tőlük és szabad idejüket feláldozva segítettek nekem felkészülni különböző versenyekre is. Ami még az iskolán kívül a gyerekkoromban sokat hozzátett ahhoz az emberhez, aki ma vagyok, az a kosárlabda és a zene, azon belül is a hiphop. Ez a két dolog szerintem egy kicsit össze is kapcsolódik, valamint nagy részben megjelenik ma az identitásomban, még akár az öltözködésben is. Ezért nagyon hálás vagyok Filip tanár úrnak és Kobe Bryantnek, ugyanis ők szerettették meg velem a kosarat.

— Miért esett a választásod gazdasági területre?

— Kiskoromban sokat hallottam, hogy bármit csinálsz, ha jól csinálod, akkor meg fogsz tudni élni. Igazából elég lusta diák voltam, ha valamihez nem volt kedvem, akkor nem csináltam meg. Ez szerintem sok karrierutat be is zárt előttem. Hatodikos koromban még orvos szerettem volna lenni. Aztán elkezdtünk kémiát tanulni, és rájöttem, hogy ez nekem nem tetszik. Ugyanez volt az informatikával, kilencedikes koromban én informatikus akartam lenni, de nem tanultam eleget és az első félév végére már a fél osztály jobb volt nálam. Ekkor azt mondtam, találmom kell valamit, ami érdekel valamennyire és jobb is vagyok benne másoknál. Tudtam, hogy vállalkozásismereteket és közgazdaságtant csak 10-11. osztályban fogunk elkezdni tanulni, ezért elkezdtem kicsit intenzívebben foglalkozni vele és nagyon megtetszett.

— Nyertetek versenyt is az iskola éve alatt. Nemrég kaptatok érte kitüntetést is. Mesélnél róla?

— Igen, végzősként második helyezést értünk el csapatban a PénzSztár nevű pénzügyi vetélkedőn. Ezzel nyertünk egy háromnapos gazdasági tematikájú kirándulást Budapesten, az Aranykor Önkéntes Nyugdíjpénztár szervezésében. A szervezet elnökével a mai napig jó kapcsolatot ápolunk és meghívott minket az Aranykor 25. születésnap rendezvényére. Ezen a rendezvényen hívtak minket ki a színpadra, ahol Magyarország legnagyobb szervezeteinek elnökei, vezérigazgatói és a gazdasági életben nagyon fontos szereplők körében Gundel Takács Gábor interjúvolt meg minket az iskoláról, a versenyről, magáról az elnyert kirándulásról és az élményekről. Ez nagyon szép és élénk emlékként fog bennem élni sokáig.

— Egyetem, mint lehetőségek palettája.

— Egyetemválasztásnál azt is figyelembe vettem, hogy milyen lehetőségeket nyújt még a tanuláson kívül a választott intézmény. Középiskolai tanulmányaim vége felé három egyetem jöhetett szóba: a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem, a Bécsi Egyetem és a Budapesti Corvinus Egyetem. Végül a Corvinus Egyetem mellett döntöttem, hiszen rengeteg diákszervezet van az egyetemen, amelyek nagyon sok plusz lehetőséget nyújtanak. A Corvinuson több ezer diák tanul, ezért nagyon fontos, hogy tartozzunk egy kisebb közösséghez. Én egy nemzetközi diákszervezethez csatlakoztam első évben, az AIESEC-hez, ahol két évet töltöttem. Ez idő alatt Corvinuson diákokat segítettem hozzá ahhoz, hogy külföldre menjenek önkéntes programokra. Az első évem végén felvételt nyertem a Keller Farkas Szakkollégiumba is, ahol érdekes kurzusokat hallgathatok az egyetemen kívül és szintén érdekes rendezvényeken vehetek részt vagy akár szervezhetem is őket.

— Most online folyik az oktatás. Miben más?

— Az egyetem igazán ügyesen biztosította az online oktatásra a megfelelő platformokat, könnyen ment az átállás. Vannak olyan tanszék, amelyek nem éltek vele, ugyanakkor a tárgykövetelményeket megtartották, ez nehezebb teszi az egész szituációt, de a legtöbb tantárgynál ugyanúgy működik az egész, mint eddig. Van, ami jobban is, mert nincs időhöz kötve az óra, hanem egy hétig elérhető a tananyag. Ezeket az előadásokat gyakrabban látogatom például, mint élőben tettem.

— Mindig is szerettél versenyezni. Miért? Csak a siker visz előre? Mit tanultál a kudarcokból?

— Mindig is úgy tekintettem a versenyekre, mint egy intenzívebb tanulási lehetőségre. Említettem fentebb a PénzSztárt. Rendkívül sokat készültünk rá. Csak abból álltak a napjaink, hogy folyamatosan készültünk. Azonban még az egyetemen is adódtak olyan témák és kérdések, amelyekre azért tudtam válaszolni, mert a versenyre való készüléssel azt megtanultam. Ugyanakkor az is nagyon jó érzés, mikor másokkal összemérhetem a tudásomat.

Volt azonban egy olyan verseny, amire nem sikerült felkészülni, mert nem tudtuk, hogy hogyan is kell, mik az elvárások. Ez a Középiskolások Üzleti Tanácsadó Versenye volt. Itt sajnos nagyon leszerepeltünk, egyikünknek se volt tapasztalata hasonló versenyen, és az élő fordulóba jutás után sajnos utolsó helyen zártuk a versenyt. Ebből a kudarcból azonban sikerült erőt merítenem. Egyetemi tanulmányaim során voltak olyan tárgyaim, ahol hasonló üzleti esettanulmányokat kellett megoldanom, és hajtott az, hogy jobb legyek, és erre a középiskolási kudarca mosollyal tekinthessek vissza. Rengeteg órát öltem bele, majd a végén egy nagyon intenzív esettanulmány kurzuson, melynek tétje a nemzetközi versenyekre való kijutás volt, sajnos elfáradtam, és lemondtam a versenyzési lehetőségről. Ha kicsit tovább bírom azt az intenzív életmódot, akkor jobban teljesítek a kurzus végéhez közeledve, és lehet, képviselhettem volna az egyetemet az Egyesült Államokban egy esettanulmányi versenyen, a világ legnevesebb egyetemei ellen küzdve. Természetesen ez egyáltalán nem volt biztos, csak lehetőségem nyílt erre is, de nem éltem vele. Ezt azonban nem bánom, mert tényleg teljesen kimerültem, nem tudtam koncentrálni és a kurzus legvégén csak hátráltattam a saját csapatom. De ahhoz képest, hogy négy éve azt hittem, a föld alá süllyedek a zsűri előtt, ma már magabiztosan oldok esettanulmányokat és ez szerintem egy nagy előre lépés.

— Most karanténban vagyunk, kicsit bezárva otthonunk keretei közé, de megélted azt is, hogy kinyílik előtted a világ, hiszen jártál már Srí Lankán is. Mesélj.

— Igen, nagyon szeretek utazni. Korábban említettem az AIESEC-et, mint diákszervezetet. Ahogy én megszerveztem a külföldi önkéntes programokat másoknak, úgy gondoltam, miért ne mehetnék el én is egy hasonlóra. Ezért kinéztem magamnak egy olyat, ami szimpatikus és Srí Lankára utaztam, hogy videókat készítssek a turizmus promózáására.

Folytatása a következő oldalon

A digitális átállás problémái az oktatásban

A járvány okozta rendkívüli helyzetre való tekintettel március közepétől az oktatás már nem a megszokott személyes keretek között zajlik, hanem úgymond digitális térbe szorult. Az első feladatokat, útmutatásokat a gyerekek még személyesen kaphatták meg, viszont az ezt követő hetekben már csakis valamilyen digitális eszköz segítségével kommunikálhattak tanáraikkal. A hirtelen kialakult helyzet diákok és pedagógust egyaránt váratlanul, ugyanakkor felkészületlenül ért. A kényszervakáció első napjai e-mailek, üzenetek, posztok böngészésével, a különböző online oktatási felületek tanulmányozásával telt. Lassan konszenzus született a segédeszközök használatát illetően, és folytatható az oktatás, viszont nem a megszokott osztályteremben és közösségekben, hanem egy virtuális térben. Ez az átállási folyamat nagyon sok technikai és társadalmi problémát vet fel, ugyanis sajnos elég sok az olyan diák, aki nem rendelkezik a távoktatáshoz szükséges digitális eszközzel, állandó internet-kapcsolattal vagy pedig (főként az alsó tagozatosok) ezekhez az oktatási programokhoz szükséges alapismeretekkel. Mindemellett rengeteg pedagógia kérdés is megfogalmazódik, ugyanis az eddig jól bevált oktatási módszerek egy része már nem alkalmazható a digitális oktatás folyamatában, ugyanakkor e virtuális közegben átalakulni látszik a kommunikáció milyensége, a pedagógus szerepe, valamint a tanulási folyamat is.

A digitális oktatásban már nem működhetők az eddig rögzült iskolai reflexek, sem pedig azoknak a folyamatoknak a nagy része, amelyek a hagyományos pedagógiai modell alapszik. A tanulók számára, a tanári információn túl, rengeteg más információforrás is a rendelkezésükre áll anélkül, hogy ezeket a tanár ellenőrizni tudná. Éppen ezért az online oktatásban a hagyományos információátadás és azok számonkérésén alapuló modell már nem működtethető. A járvány ideje alatt olyan alkalmazásokhoz, segédanyagokhoz is ingyenes hozzáférést biztosítottak, amelyeket korábban nem érthetünk volna el. A különböző online felületeken pedagógusok és diákok egyaránt szélesebb körű szolgáltatásokat vehetnek igénybe. A távoktatás során épp e segédeszközök által nyújtotta lehetőségeket lehetne jobban kihasználni. Abból kellene kiindulnunk, hogy mindezeket felhasználva milyen produktumot is tudnának létrehozni a tanulók. A hangsúly nem az információátadásra és annak számonkérésére tevődik, hanem annak strukturálására, feldolgozására és egyéni értelmezésére. Az online oktatás pozitív hozadéka talán épp e nézőpontváltás lehetne. Nem csupán az a kérdés, hogy a

tanuló milyen ismeretekkel rendelkezik, hanem főként az, hogy mindezeket miként tudja hasznosítani a különböző élethelyzetekben.

“A pedagógus feladata főként az, hogy a diákokat önálló tanulásra, az információk felkutatására és azok egyéni értelmezésére ösztönözze.”

Az oktatási folyamatban a pedagógus szerepe igen összetett. Az osztályteremben egyrészt, mint információforrás, az ismeret áthagyományozója, valamint a különböző kompetenciák fejlesztője áll a tanulók rendelkezésére. Emellett kiemelkedő szerepe van a különböző tanulási, ismeretszerzési stratégiák kialakításában, valamint a tanulási folyamat irányításában. A kialakult helyzetben épp ez utóbbi szerepe válik hangsúlyossá. Olyan szituációba kerültünk, amikor a tanárnak nincs lehetősége arra, hogy a tanulókkal közvetlen, személyes kapcsolatot fenntarts. Ebből kifolyólag közvetlenül a diákok tanulási folyamatát sem irányíthatja, azok képességeinek fejlődését személyesen nem követheti. Példának okáért a tanár biztosítja a záróvizsgálathoz szükséges tananyagot, információmennyiséget, ismerteti a különböző információforrásokat, viszont az ismeretek elsajátítását már nem tudja a hagyományos módszerekkel ellenőrizni. Éppen ezért a távoktatás során megnövekedik az önálló tanulás szerepe. A pedagógus feladata főként az, hogy a diákokat önálló tanulásra, az információk felkutatására és azok egyéni értelmezésére ösztönözze.

Az elszigeteltség ideje alatt ugyanakkor fokozódik az emberek társalgási igénye is. Ezt próbáljuk most helyettesíteni az online kommunikáció segítségével. Ez az arc nélküli társalgási forma viszont több veszélyt is magában rejt. A digitális térben az üzenet verbális tartalma válik hangsúlyossá, míg a metakommunikáció többi része teljesen elveszik. Egy negatív megjegyzés ott maradhat feketén-fehéren a másik emberben. Ugyanis még egy építő jellegű kritikát sem oldhatunk fel egy mosollyal, egy barátságos tekintettel, egy lágyabb hangszínnel. Ott van a közlés, utasítás, üzenet, megjegyzés, talán kritika, de nincs mögötte arc. A címzett felfogja ezt

az üzenetet, erre nem csak verbális, hanem fizikai választ is produkál, de ezt a reflexiót a másik szintén nem láthatja, és üzenetét ennek függvényében már nem korrigálhatja. E folyamat még inkább problematikusá válhat a tanár és diák között zajló kommunikációban. A személyes kontaktuson alapuló oktatásban a tanári üzenet és értékelés feloldható egy mosollyal, az online kommunikációban viszont ez egy arc nélküli közlés marad.

Az emberek közötti kommunikáció nem korlátozódhat az információcserére, hanem sokkal inkább egy közösség megteremtését kell megcéloznia. Ez pedig még inkább igaz abban az esetben, amikor hosszabb időn keresztül egymástól elszigetelve töltjük mindennapjainkat. A tanár és diák közötti kapcsolattartás sem lehet csupán didaktikai célzatú, hanem feladata az elszigeteltség néminemű feloldása, a közösség, a közösségi szellem fenntartása.

Az oktatás és nevelés alapvetően egy személyes kapcsolaton alapuló folyamat. Éppen ezért az online oktatás nem veheti fel a versenyt a személyes kontaktuson alapuló tanítással. Mindennapjainkat, munkánkat korlátozások sora határozza meg, de meg kell próbálnunk lehetőséggé formálni e korlátozást. Ugyanakkor érdemes elgondolkodni azon is, hogy az oktatásban mire is alkalmas a digitális környezet, milyen esetben érdemes igazán ezekhez az eszközökhöz folyamodni, valamint miként fejleszthetjük online oktatási stratégiánkat annak érdekében, hogy ne érjen minket teljesen felkészületlenül egy esetleges váltás, ha netalántán ismét hasonló helyzetben kerülnénk.

Jáger dr. Péter Mónika

Folytatás az előző oldalról

Nagyon élveztem a kintléteket, hét hetet töltöttem ott. Nagyon sok élménnyel és új baráttal tértem haza. Huszonötön laktunk egy emeletes házban és körülbelül tíz különböző országból, kultúrából érkezünk. Egy emléket szeretnék kiemelni. Egyszer körülbelül tíz-tizenketten, akik nagyon jóban voltunk, elmentünk egy 24 órás kirándulásra. A szállásunkhoz a dzsungelben egy apró ösvényen keresztül vezetett az út. Maga a szállás sátrakban volt egy épített tető alatt. Életem egyik legjobb éjszakája volt. Nem volt áram, nem volt internet, csak egymás társasága. Hajnal 4-5-ig beszélgettünk, szórakoztunk, majd reggel 7-kor indultunk vadvízi evezésre és egy élménytúrára. Térísi van, mégis rávettek a többiek, hogy 6-7 méter magasról ugorjak a folyóba. Természetesen volt velünk helyi idegenvezető, aki ismerte a terepet, tehát nem volt

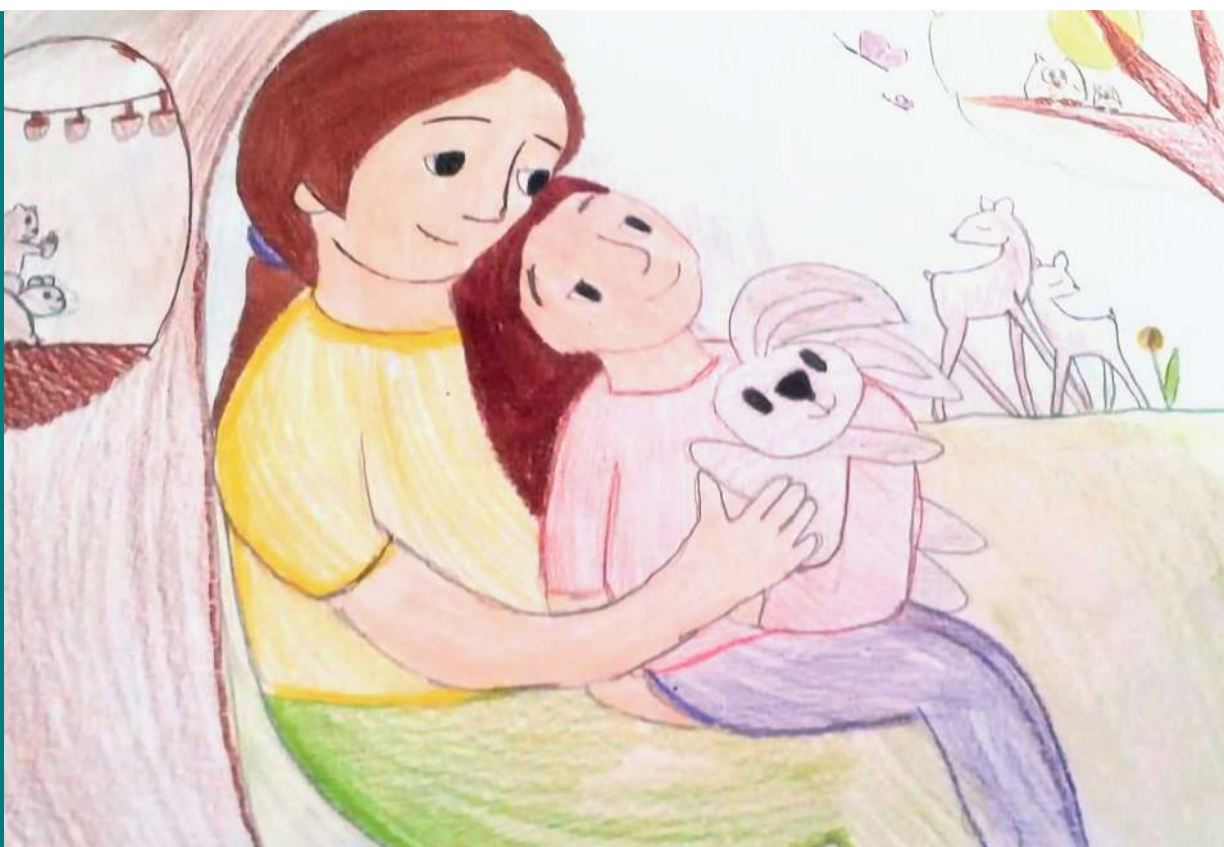
veszélyes. Összességében nagyon jó élmény volt, és nagyon sok országot meg szeretnék még látogatni hasonló módon. Nem turistaként, hanem utazóként. Bakancslistámon szerepel, hogy körülbelül egy év alatt bejárjam Dél- és Közép-Amerikát.

— *Lassan felnőttes leszel. Mennyire nehéz/fájdalmas ez a folyamat? Gondolok arra, hogy az ember kilép a gyermeki idilli világból...*

— Ha visszamehetnék az időben és újra élhetném a gyermekkorom, gondolkodás nélkül megtenném. Nagyon hiányzik az az időszak. Volt egy napi rutin, reggel 8-kor bementem az iskolába, délután 2-kor kijöttem, utána esetleg elmentem egy kosáredzésre, otthon tanultam egy keveset, utána szabad voltam. A legnagyobb különbség a gyermekkorom és a „felnőtt kor” között, hogy gyermekként mindenre volt időm, mostanában meg semmi. Ez a napi rutin átalakult egész napos rohanássá, egyik határidő jön a másik

után. Van olyan nap, amikor ebédelni alig van időm, és éjszaka holtfáradtan dőlök be az ágyba, hogy másnap felkeljek és ismét egész nap dolgozzak vagy tanuljak, szabad idő nélkül. Ehhez képest, gyerekként elképzeltem, hogy majd egyszer, ha felnőtté válok, de jó lesz. Megtehetek bármit, egész nap azt csinálom, amit csak akarok, oda megyek, ahova akarok, arra költök, amire csak akarok. A valóságban pedig egész nap csak dolgozom, nem megyek sehova, mert nincs rá időm, és nem költök csak ételre, de arra el is megy minden pénzem. Nagyon nagy különbség van a gyermekként elképzelt felnőtt élet és a valóság között. Sajnos nem mehetek vissza az időben, ezért a legtöbbet kell kihoznom a felnőttkorból is. Kihívásokat keresek, és minél eredményesebb próbálok lenni. Úgy érzem, nem vesztegetem el az éveimet, és jól érzem magam a bőrömben.

Fehér Imola

Bakó Boglárka rajza

Anyák napjára

Eljött végre a nagy nap!
Szép ruhákban pompáznak.
A nap is szebben kel.
Verssel, rajzzal, szépségekkel
Meglépik az anyákat,
Küldik nekik a puszikat.

Azt kívánom, soká éljél!
Minden reggel vígan keljél!
Sokat neved, mosolyogjál,
Mulassál és táncoljál!
Soha ne legyél beteg,
A fiaidat mindig szeresd!

Családunk szeret téged.
Táncolnának is véled.
Verset írtam most neked,
Hogy örömetet leljed.
Fogadd el az ajándékom!
E szép verset neked adom.

Loga Szilárd,
Szatmárnémeti Református Gimnázium

Veress Enikő rajza

Az én édesanyám (gondolatok)

Az én anyukám a világ legszebb nője, és a világ legjobb anyukája.
Minden kívánságom teljesíti, nagyon szeretem őt. Vele mindent meg tudok beszélni, mindig megért. Ha valamit nem értek, akkor elmagyarázza. Próbál segíteni még a házi feladatok megoldásában is. Nagyon szeretem az anyukámat!

Mosdóczi Beatrix, V. C osztályos tanuló,
Tasnádi Általános Iskola

Édesanyám keze

Édesanyám keze fáradt,
erős, dolgos, Isten áldja!
Reggel korán csatába áll,
Ujjaival úgy kalapál.

Főz, mos, vasal, bevásárol,
Gondoskodik a családról.
Este, mikor lemegy a nap,
Két kezével betakargat.

Sabou Rolland, V. C osztályos tanuló,
Tasnádi Általános Iskola

Anya

Anya az, aki biztatott,
hitet, erőt és szeretetet adott.
Ha néha rossz is vagyok,
Akkor is a gyereke maradok.

Sokféle szeretet van: anyai,
apai, testvéri, de a legerősebb
az anyai ragoszkodás.
Nem bántó, csak biztató.

Anya mindig arra tanított,
hogy legyek kedves, figyelmes.
Az elesett embereken segítsek,
legyek jó és készsleges.

Gliguța Zsófia, VI. C osztályos tanuló,
Tasnádi Általános Iskola

Anya keze

Anya kezét fogni jó,
mert jó érzés és
bátorít a nehéz napokban.
Anya kezét fogni jó,
és soha ne engedem el,
mert nem akarom elveszíteni.
Anya kezét fogni jó,
mert tudom, biztonságot nyújt.
Anya kezét fogni jó,
mert tudom, hogy bátorságot ad.
Anya kezét fogni jó,
mert tudom, hogy ő örökre szeret.

Szilágyi Hanna, V. C osztályos tanuló,
Tasnádi Általános Iskola

Gliguța Zsófia rajza

SZAMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat

Szamos
Társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat
Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományörző Forrásközpont,
a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. ISSN 1223-8198
Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.
Főszerkesztő: Elek György
Olvasószerkesztő: Veres István
Grafika: Varga-Telegdy Evelyn
Számítógépes tördelés: Nastor Erika
E-mail: elekgyorgy2019@gmail.com